

STORTINGET

Innst. 169 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Prop. 126 L (2022–2023)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Kunnskapsdepartementet legger i proposisjonen fram forslag til en ny universitets- og høyskolelov. Den nye loven skal erstatte lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven).

Lovforslaget i proposisjonen bygger på NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler, NOU 2022:2 Akademisk yringsfrihet – God yringskultur må bygges nedenfra, hver dag, departementets høring i juni 2022 og høringsinnspillene til de to NOU-ene og til departementets forslag. I tillegg inngår flere lovendringer Stortinget vedtok i 2021 og 2022 i grunnlaget for lovforslaget.

Lovforslaget er ett av flere virkemidler i oppfølgingen av særlige utfordringer i universitets- og høyskolesektoren, som for eksempel utstrakt bruk av midlertidige ansettelser og vedlikehold og utvikling av norsk som fagspråk.

Departementet skriver at for å lykkes med sitt samfunnsoppdrag må universiteter og høyskoler ha stor grad av selvstyre, faglig frihet og selvstendig ansvar. Lovforslaget har derfor som utgangspunkt at universiteter og høyskoler skal ha stor grad av selvstyre og akademisk frihet. Loven skal gi overordnede rammer som gir universitetene og høyskolene et tilstrekkelig handlingsrom

til å utøve akademisk frihet og finne hensiktsmessige løsninger på den enkelte institusjon. Institusjonene skal gis handlingsrom og ansvar, og det skal legges til rette for mindre byråkrati og en ressurseffektiv forvaltning.

Departementet foreslår i stor grad å videreføre dagens regler. Departementet foreslår imidlertid betydelige endringer i lovspråk og lovstruktur. Endringene skal gjøre det enklere å finne fram i loven og forstå reglene.

Departementet foreslår også flere innholdsmessige endringer. De mest sentrale endringsforslagene er:

- forslaget om å presisere institusjonenes ansvar for akademisk frihet og den individuelle retten og faglige ansvaret for å drive formidling
- forslaget om å lovfeste institusjonenes ansvar for samisk fagspråk (i tillegg til norsk) og krav om at undervisningsspråket som hovedregel er norsk eller samisk
- forslaget om å gjøre nedleggelse av studiesteder til en politisk beslutning ved å legge myndigheten til Kongen i statsråd
- forslagene om å stramme inn reglene om midlertidige ansettelser
- forslaget om å modifisere kravet om to sensorer ved eksamen.

2. Komiteens behandling

Komiteen har hatt åpen høring om saken torsdag 16. november 2023. Til den muntlige høringen ble det invitert 13 høringsinstanser. Komiteen har også mottatt en rekke skriftlige høringsinnspill om saken. Disse kan leses på sakens side på stortinget.no.

Komiteen sendte i brev av 5. desember 2023 en rekke spørsmål til departementet knyttet til lovforsla-

get. Spørsmålene ble besvart av daværende forsknings- og høyere utdanningsminister Sandra Borch i brev av 18. desember 2023. Svarbrevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen viser til rettbrev fra daværende forsknings- og høyere utdanningsminister Sandra B. Borch av 11. desember 2023 og 14. januar 2024. Brevene er vedlagt innstillingen.

3. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Steinar Krogstad, Øystein Mathisen, Lise Selnes og Elise Waagen, fra Høyre, Margret Hagerup, Kari-Anne Jønnes og Jan Tore Sanner, fra Senterpartiet, Anja Ninasdatter Abusland og Marit Knutsdatter Strand, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, lederen Hege Bae Nyholt, og fra Venstre, Abid Raja, visertil proposisjonen.

Komiteen viser til at lov om universiteter og høyskoler er det sentrale rettslige rammeverket som styrer høyere utdanning i Norge. Loven regulerer studiehverdagen til 304 885 studenter¹ og arbeidsdagen til mer enn 43 000 ansatte i sektoren. Det er i dag 21 statlige universiteter og høyskoler, i tillegg er det 17 private høyskoler som mottar tilskudd.

Komiteen merker seg at samlede driftsinntekter for sektoren i 2022 var 58 mrd. kroner. Av dette kom 85 pst. fra offentlige kilder, og 72 pst. kom fra Kunnskapsdepartementet. Bevilgning fra Kunnskapsdepartementet er en rammefinansiering som gir institusjonene et stort handlingsrom for å nå de overordnede målene best mulig.

Komiteen viser til at det i proposisjonen er redigert for prinsipper som legges til grunn for utformingen av loven. Videre påpekes det at gjennom den helhetlige gjennomgangen er flere av dagens regler ikke videreført i forslaget fordi de er utdatert eller rettslig overflødige. Komiteen merker seg også at universitets- og høyskoleloven på de fleste områder gir overordnede rammer som den enkelte institusjon må supplere, dette krever at det må være juridisk kompetanse og forvaltningskompetanse på institusjonene.

Komiteen viser til at det i arbeidet med ny lov er lagt betydelig vekt på klart lovspråk, og at oppdatert lov om universiteter og høyskoler skal være mer tilgjengelig, tydelig og forståelig.

Komiteen påpeker at universitets- og høyskoleloven må gi tilstrekkelig handlingsrom for universiteter og høyskoler, så de kan møte studentenes etterspørsel

etter utdanning og arbeidslivets behov for kvalifisert arbeidskraft.

Komiteen merker seg at det er en høy andel av midlertidige stillinger ved norske universiteter og høyskoler, og det er viktig å redusere bruken av midlertidighet for å sikre bedre arbeidsvilkår, langsiktighet og forutsigbarhet.

Komiteen understreker viktigheten av å lovfeste ansvaret for samisk fagspråk.

Komiteen merker seg at universitets- og høyskolesektorens ansvar i arbeid med kunstig intelligens og hvilken betydning ny teknologi vil ha for undervisning og vurdering i det enkelte fag drøftes.

Komiteen merker seg at det på to områder er pågående arbeid i departementet:

- kvalitets- og akkrediteringskrav for norske universiteter
- ny modell for opptak til høyere utdanning.

3.1 Formål og virkeområde

Komiteen viser til proposisjonen og slutter seg til videreføring av lovens formålsparagraf med enkelte språklige endringer.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet er kritisk til bruken av ordet «bærekraftig» i formålsbestemmelsen. Dette medlem er ikke imot «bærekraft» i seg selv, men vil påpeke at begrepet har vært omdiskutert siden det ble lansert. Dette medlem vil påpeke at hva som ligger i uttrykket bærekraft, er varierende, avhengig av både tid og sted, og at dette i stor grad er et politisk spørsmål. Dette medlem mener at fri utdanning og forskning er viktig, og at universiteter og høyskoler bør være nøytrale og inkluderende.

Videre vil dette medlem påpeke at utdannings- og forskningssektoren er svært bred og mangfoldig, og at den i stor grad er finansiert av fellesskapet. Dette medlem mener derfor at sektoren har en plikt til å ta hensyn til behovene i arbeids- og samfunnslivet, og at dette bør fremkomme tydeligere i formålsbestemmelsen.

Dette medlem vil videre vise til Innst. 370 S (2019–2020), jf. Meld. St. 14 (2019–2020) Kompetansereformen – Lære hele livet, der Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet på flere områder kom til enighet, og blant annet fikk flertall for at relevant arbeid etter endt studie skal være en komponent i finansieringssystemet innen høyere utdanning. Et system der oppnådd relevant arbeid etter fullført utdanning er én av finansieringsfaktorene vil tilrettelegge for et mer forpliktende samarbeid mellom universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet, og vil føre til en mer fornuftig dimensjonering av studietilbud og studieplasser. Flere vil kunne bli tilbudt utdannelse der de kommer raskt ut i verdiska-

1. SSB, 2021

pende og relevant arbeid. Dette medlem mener det er viktig at utdanningstilbudet i stor grad tilsvarer etterspørselen etter arbeidskraft i verdiskapende næringsliv, akademia, helse og velferd og andre kjerneområder.

På dette grunnlag fremmer dette medlem følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 1-1 bokstav d skal lyde:

d. bidra til utvikling av samfunnet, og ta særlig hensyn til samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at den norske stat gjennom flere generasjoner har ført en hard kolonialistisk politikk overfor den samiske befolkningen. Som følge av den offisielle fornorskingspolitikken, har flere samiske språk et kritisk lavt antall språkbrukere. Disse medlemmer vil vise til at både lulesamisk og sørsamisk er klassifisert som alvorlig truet på UNESCOs liste over truede språk.

Disse medlemmer viser til Universitets- og høyskolerådets (UHRs) høringsinnspill i forbindelse med komiteens behandling av Meld. St. 13 (2022–2023) om samisk språk, kultur og samfunnsliv, hvor det særlig vektlegges at det er nødvendig med økte ressurser og langsiktige planer for å styrke nettopp samisk språk, kultur og samfunnsliv. I sitt hørings svar vektlegger UHR at hele utdanningsløpet må prioriteres og at det trengs flere kvalifiserte forskere og undervisere som igjen vil bidra med nødvendig kompetanse til samfunnet.

Disse medlemmer viser til Sametingets forslag vedtatt i Sametingets plenumsbehandling av forslaget om ny lov om universiteter og høyskoler, og fremmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 1-1 bokstav c og d skal lyde:

c. bygge virksomheten på og utbre forståelse for respekt for menneskeverdet, åndsfrihet, likeverd, demokrati, likestilling, rettsstatens prinsipper og menneskerettighetene, inkludert minoriteters og urfolks rettigheter og for prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv

d. bidra til en miljømessig, sosial, kulturell og økonomisk bærekraftig utvikling.»

3.2 Virksomhet og ansvar

UNIVERSITETERS OG HØYSKOLERS OPPGAVER

Komiteen viser til proposisjonen og slutter seg til at universiteter og høyskolars hovedansvar er å tilby ut-

danning, forskning og formidling av høy kvalitet. Institusjonene har også ansvar for livslang læring.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil vise til at trusselvurderingene fra PST og Etterretningstjenesten advarer om påvirkningsoperasjoner fra særlig russisk, kinesisk og iransk etterretning. Dette medlem er i den sammenheng svært kritisk til at forskningsmiljøene kan samarbeide med land og miljøer Norge definerer som en stor sikkerhetsrisiko. I Panoramastategien er det uttrykte målet å øke Norges utdannelses- og forskningssamarbeid med blant annet Kina og Russland. Dette er de to landene som etterretnings- og sikkerhetstjenestene definerer som de største truslene mot Norge. Dette medlem mener at Kinas og Russlands strategiske interesser og vilje til å bruke hemmelig etterretning og spionasje for å oppnå mål som kan gå ut over Norges sikkerhet, ikke bør underverdes. Dette medlem vil vise til en fersk rapport fra Internet 2.0. Internet 2.0 er en ledende amerikansk-australsk cybersikkerhetsorganisasjon hvis mål er å beskytte kunder og samarbeidspartnere mot de mest avanserte truslene. I rapporten påvises det at eliteuniversiteter i USA har mottatt flere hundre millioner dollar i støtte fra Kina, og at dette er en bevisst strategi for å «infiltrate and influence US academia». ²

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at det må tydeliggjøres i lov og forskrift at universitets- og høyskolesektoren må ha faste møtepunkter med nasjonale sikkerhetsmyndigheter, og at universitets- og høyskolesektoren må legge særlig vekt på nasjonal sikkerhet i utdannings- og forskningssamarbeid med andre land og ved rekruttering av utenlandske akademikere, studenter og forskere.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 2-1 bokstav g skal lyde:

g. samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å bedre kvaliteten på virksomheten og gjøre den mer relevant. På alle relevante områder, og spesielt i det internasjonale samarbeidet, skal institusjonene ha dialog med nasjonale sikkerhetsmyndigheter, slik at hensynet til nasjonal sikkerhet ivaretas.»

AKADEMISK FRIHET

Komiteen påpeker viktigheten av akademisk frihet. I Meld. St. 5 (2022–2023) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023–2032 slås det fast at akademisk frihet er en viktig forutsetning for at offentligheten

2. Kate Robertson Brigham Young University, The College Fix, 17. mars 2023

fortsatt skal ha høy tillit til forskning og høyere utdanning. Komiteen støtter at institusjonene skal ha et ansvar for å verne om de ansattes utøvelse av den akademiske friheten.

Komiteen viser til at det var regjeringen Solberg som i 2020 nedsatte Ytringsfrihetskommisjonen. Det var behov for en ny gjennomgang av ytringsfrihetens stilling i Norge. Både den enkeltes rolle og ytringsmuligheter, og det offentlige rom generelt, hadde gjennomgått grunnleggende endringer siden den forrige ytringsfrihetskommisjonens rapport ble lagt fram i 1999.

Komiteen peker på at det er viktig å skille mellom institusjonelt selvstyre, akademisk frihet og akademisk ytringsfrihet. Akademisk frihet er knyttet til den faglige kjernevirksomheten. Komiteen er tydelige på at det er viktig å sikre vernet av akademisk frihet og ytringsfrihet.

Komiteen ser det som sentralt at institusjonenes ledelse på alle nivåer støtter opp om og beskytter de ansattes akademiske frihet. For komiteen er et tydelig vern om den akademiske friheten særdeles viktig. Komiteen mener det er bra med en presisering av institusjonenes plikt til å ivareta de som utøver akademisk frihet. Det er viktig at også studentenes akademiske frihet blir ivaretatt av denne presiseringen.

Komiteen viser til at ekspertutvalget for akademisk ytringsfrihet i NOU 2022:2 slo fast at ytringsrommet er under press og uklare regler kan bidra til å innsnevre den akademiske ytringsfriheten. Ekspertgruppen uttalte også at det kunne være både rettslig og demokratisk uheldig dersom regelverket ikke er tilfredsstillende. En mangfoldig og inkluderende offentlig samtale er grunnlaget for et velfungerende demokrati. En viktig del av denne samtalen foregår etter komiteens syn i og gjennom formidling i academia. Den akademiske ytringsfriheten er derfor én av mange viktige deler av den offentlige samtalen. En rekke konflikter og hendelser i nyere tid har vist at kampen for ytringsfrihet og andre grunnleggende rettigheter slett ikke er over. Et sivilsamfunn bygget på ytringsfrihet og toleranse, gir dannelse og en opplyst offentlighet. Derfor er det viktig at regelverket er så presist som mulig. Selv om det er mange andre forhold som er med å påvirke opplevd ytringsrom, vil mer presist regelverk etter komiteens syn kunne virke positivt og bidra til å tydeliggjøre akademisk ytringsfrihet.

Komiteen mener det er viktig å ta bekymringene for akademisk frihet innad i academia på alvor, og at det er viktig at dette hensynet gjenspeiles i lovverket. Til tross for at det er de faktiske, og ikke utelukkende rettslige, forhold som definerer den opplevde akademiske ytringsfriheten, er det grunnleggende for demokratiet at ny lovgivning bidrar til å sikre både studenter og ansatte i academia en opplevelse av og et faktisk akademisk ytringsrom.

NORSK FAGSPRÅK OG UNDERVISNINGSSPRÅK

Komiteen støtter at regler om norsk fagspråk videreføres.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre støtter imidlertid ikke forslaget til den delen av bestemmelsen som gjelder undervisningsspråk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, vil at norsk fortsatt skal være et fullverdig og samfunnsbærende språk i Norge – også innenfor academia. Flertallet viser til proposisjonen som i hovedsak innebærer en videreføring av gjeldende lovregulering av institusjonenes ansvar for å ivareta og videreutvikle norsk fagspråk i academia. Konkret innebærer dette individuelt tilpassede språkstrategier, terminologiarbeid og formidling, slik at norsk eller samisk skal være det foretrukne språket dersom det ikke er bestemte grunner til at engelsk eller et annet fremmedspråk bør brukes i stedet. I dette ligger blant annet en forventning til at institusjonene arbeider med terminologi på en systematisk og langsiktig måte.

Flertallet viser til høringsrunden som bekreftet at det fortsatt er behov for, og ønskelig, å regulere institusjonenes ansvar for norsk fagspråk. Flertallet merker seg at det i proposisjonen er presisert nærmere hvilke forventninger og ansvar som påligger institusjonene, og hvordan dette skal følges opp i den løpende styringsdialogen mellom departementet og institusjonene. Flertallet viser for øvrig til «Handlingsplan for norsk fagspråk i academia», som ble lansert i juni 2023.

Flertallet ser med bekymring på den tiltakende utviklingen der norsk taper terreng til engelsk innenfor academia. Særlig gjelder det nedgangen i bruk av norsk som undervisningsspråk i de senere år. Flertallet viser til at ni av ti studenter skal ut i et arbeidsliv der norsk vil være arbeidsspråket ved blant annet pasientbehandling, undervisning av elever og samvirke med en befolkning som i all hovedsak snakker norsk. Da må de også ha, et faglig vokabular som gjør dem forberedt til å kommunisere godt på norsk. Flertallet er kjent med at omfanget av engelsk i undervisningen ved norske universitet og høyskoler nesten er doblet det siste tiåret. Nær annenhver masteroppgave er skrevet på engelsk. Flertallet mener utviklingen bidrar til å undergrave målsettingen om å sikre norsk fagspråk og fører til et dømenetap i norsk fagspråk. Flertallet viser til proposisjonen og mener det derfor er nødvendig å ta grep og gjeninnføre en lovbestemmelse som sikrer at den muntlige undervisningen som hovedregel skal foregå på norsk eller samisk, med en unntaksregel som gir institusjonene et visst handlingsrom der det er ansett som

nødvendig. Flertallet understreker at et unntak fra dette kravet må ha en tydelig faglig begrunnelse.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre støtter ikke forslaget til § 2-3 tredje ledd om undervisningsspråk. Disse medlemmer merker seg at et flertall av høringsinstansene mener det ikke trengs mer eksplisitte krav om undervisningsspråk i lov, men at regulering kan skje i forskrift.

Disse medlemmer har tillit til at institusjonene ivaretar sitt ansvar for å utvikle norsk fagspråk balansert opp mot et større mangfold av språk, både i undervisning og formidling.

Disse medlemmer støtter derfor ikke forslaget i ny § 2-3 tredje ledd om å ta inn igjen bestemmelsen fra 1995 om at undervisningsspråket som hovedregel skal være norsk, men støtter at det skal være mulig å regulere dette nærmere i forskrift.

Disse medlemmer mener at språklige krav i forskrift ikke må begrense institusjonenes mulighet til å tiltrekke seg ypperste kompetanse, og til å arbeide målrettet mot internasjonale, smale og fremragende miljøer. Disse medlemmer peker på at Norge innenfor små og smale fagmiljøer har noen av verdens fremste forskere og akademikere, og at det er helt sentralt at krav til språk ikke hemmer disse i deres arbeid, eller forhindrer muligheten for utvikling av miljøene, både i Norge og internasjonalt.

SAMISK FAGSPRÅK

Komiteen understreker viktigheten av at samisk fagspråk skal lovfestes i ny lov om universiteter og høyskoler.

Komiteen viser til Meld. St. 16 (2021–2022) og Meld. St. 13 (2022–2023), og peker på at samisk språk og kultur henger tett sammen. Samiske kunstnere, kulturutøvere og kulturinstitusjoner bidrar til å styrke samiske språk. Komiteen ser det som svært viktig å fokusere på digitale verktøy, samtidig som utdanningsinstitusjonene må ta vare på samiske språkbærere, og bruke dem som ressurser i utdanningene. Komiteen merker seg at situasjonen for de samiske språkene er forskjellig i de ulike språkområdene, og at Sametinget har satt i gang arbeidet med utviklingsprogrammer for sør- og lulesamisk språk, i samarbeid med institusjoner i de aktuelle språkområdene. Komiteen mener det er viktig å bruke eksisterende institusjoner fremfor å bygge nye, da det er mangel på kompetanse innenfor flere sektorer, også i de samiske samfunnene. Derfor ser komiteen det som viktig å bygge på og videreutvikle eksisterende institusjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, peker

på at det er stor mangel på samisk språkkompetanse, både i barnehager, skoler, høyere utdanningsinstitusjoner og i arbeidslivet for øvrig. Flertallet støtter innføring av en regel om samisk fagspråk for de institusjonene som har et særskilt ansvar for samisk høyere utdanning og forskning.

Flertallet viser til Samisk høgskole sitt ønske om dialog med Kunnskapsdepartementet om ansvaret for forvaltning og oppbygging av samisk språk. Flertallet peker på viktigheten av god dialog mellom Kunnskapsdepartementet og Samisk høgskole for at mulighetene for fremtidsrettede og fleksible løsninger blir ivare tatt. Videre viser flertallet til at det i departementets høring var bred enighet om at samisk fagspråk også bør nevnes i loven, og at det bør lovfestes at språkansvar også omfatter ansvar for samisk språk.

ÅPNE FORELESNINGER

Komiteen merker seg at noen institusjoner er imot videreføring av en regel om åpne forelesninger, med begrunnelsen at regelen er utdatert og ikke i tråd med dagens undervisning og underviseres rolle samt dagens bruk av digital undervisning.

Komiteen peker på prinsippet om at åpenhet er viktig, og at det gjør undervisning tilgjengelig for offentligheten. Komiteen viser til at det er kunnskap og kompetanse Norge skal leve av fremover, og ser på det som en stor verdi at offentligheten kan tilegne seg undervisning gitt ved offentlige universiteter og høyskoler.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til proposisjonen, der departementet legger til grunn at forelesninger skal være åpne for allmennheten. En slik videreføring gjelder fysiske forelesninger, og er viktig for åpenhetsprinsippet.

GRATIS HØYERE UTDANNING VED STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

Komiteen viser til at gratisprinsippet ved statlige universiteter og høyskoler skal opprettholdes, og at hvilke utdanningstilbud statlige institusjoner kan kreve egenbetaling for, er regulert i egenbetalingsforskriften.

Komiteen viser til at prinsippet om gratis utdanning står sterkt i det norske samfunn. Dette prinsippet er selve fundamentet for at det i dag er en mangfoldig studentmasse ved norske universiteter, med ulik sosioøkonomisk bakgrunn. I forslag til ny lov er det lagt opp til endringer i bestemmelsen om gratisprinsippet i høyere utdanning, jf. forslaget § 2-5, som i stor grad viderefører gjeldende regler, men hvor det i bestemmelsens andre ledd første punktum foreslås å presisere muligheten departementet har til i forskrift å la universiteter og

høyskoler kreve betaling for studier som «i hovedsak retter seg mot arbeidslivet eller personer i arbeid».

Komiteen mener at det er viktig å sørge for at universiteter og høyskoler bidrar til den omstillingen som samfunnet trenger, gjennom å tilby etter- og videreutdanning i tråd med samfunnsoppdraget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, mener det er viktig at man legger til rette for at flere kan ta videreutdanning og få kunnskapspåfyll gjennom et langt arbeidsliv. Flere desentraliserte utdanningstilbud på alle nivåer er helt sentralt for å lykkes med å utvikle kunnskap, næringsutvikling og nødvendig omstilling.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at formuleringen i forslaget § 2-5 andre ledd første punktum bryter med gratisprinsippet, og samtidig gjør etter- og videreutdanning vanskeligere. NHO skriver i sitt høringsinnspill til komiteen at selv om en slik justering i egenbetalingsforskriften kan åpne for et større tilbud, vil det også potensielt straffe små og mellomstore bedrifter som ikke har samme betalingsevne som større bedrifter. NHO skriver videre at etter- og videreutdanning i dag i stor grad foregår internt i bedrifter. Hvis det innføres en egenandel for tilbudene ved offentlige universiteter og høyskoler som er rettet mot deltakere fra arbeidslivet, kan man risikere å flytte kompetanseheving i bedrifter ytterligere vekk fra de statlige utdanningsinstitusjonene.

Disse medlemmer mener at all statlig høyere utdanning skal være gratis, og mener på den bakgrunn at egenbetalingsforskriften bør avvikles.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til proposisjonen, der lovforslaget innebærer en begrensning i adgangen til å gjøre unntak fra gratisprinsippet i forskrift sammenlignet med dagens lov, ikke en utvidelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre deler bekymringen som kommer frem av NHOs høringsinnspill, men mener at det kan stimuleres til likere muligheter til å ta videre- og etterutdanning for tilsatte i virksomheter på andre måter enn å forby muligheten for å tilby betalingsstudier, for eksempel gjennom å gi små og mellomstore bedrifter skattefradrag for å finansiere videreutdanning for bedriftens ansatte.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke at gratisprinsippet skal gjelde for alle norske studenter som tar sin utdannelse ved en offentlig høyere utdanningsinstitusjon. Dette med-

lem vil påpeke at Norges ansvar først og fremst er å sørge for at norsk ungdom har tilgang til høyere utdanning, uavhengig av sosial status og inntekt.

EGENBETALING FOR STUDENTER FRA LAND UTENFOR EØS OG SVEITS

Komiteen viser til Prop. 68 L (2022–2023), der egenbetaling for studenter fra land utenfor EØS og Sveits ble innført.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre mener at skolepenger for internasjonale studenter er usolidarisk og usosialt, og rammer studenter fra de fattigste delene av verden. Det kraftige fallet i rekrutteringen av internasjonale studenter viser at skolepenger for internasjonale studenter har gjort høyere utdanning til en handelsvare som er forbeholdt de få, ikke de mange. En manglende rekruttering av internasjonale studenter vil på sikt gjøre det norske samfunnet mindre mangfoldig, og studentenes utdannings- og læringsmiljø mindre utviklende.

Disse medlemmer vil hevde at de store utfordringene verden står overfor, ikke kan løses uten samhandling, felles forståelse og internasjonale samarbeid. Det å kunne ha kompetanse fordelt i alle verdensdeler vil være avgjørende for denne samhandlingen som må til for å løse de oppgavene som må løses. Det er viktig å sørge for å ivareta ordninger som sikrer rekruttering av internasjonale studenter også utenfor EØS og Sveits, slik at en innføring av skolepenger for utenlandske studenter ikke gir denne studentgruppen en begrenset mulighet for utdanning i Norge.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt ønsker å endre lovteksten fra at universiteter og høyskoler skal kreve egenbetaling, til at de kan kreve egenbetaling.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 2-6 første ledd skal lyde:

Statlige universiteter og høyskoler kan kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits.»

Komiteens medlem fra Venstre henviser til at det etter dette medlems syn ikke burde vært innført egenbetaling for studenter fra land utenfor EØS og Sveits. Dette medlem vil på bakgrunn av de alvorlige konsekvensene endringen har hatt for solidaritet og internasjonalt samarbeid derfor stemme imot forslaget § 2-6 om egenbetaling fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits.

SÆRLIG ANSVAR FOR ENKELTE INSTITUSJONER

Komiteen peker på viktigheten av mindre fag, for eksempel språkfag, der det er viktig å opprettholde kompetansemiljøer og sikre nasjonen tilgang til fagkompetanse. Små fag og fagmiljøer som er av verdi for nasjonen, trenger forutsigbare og trygge rammevilkår. Komiteen mener det i fremtiden kan være hensiktsmessig med en ansvarsfordeling innen de små og sårbare, men for nasjonen viktige, fagmiljøene.

3.3 Akkreditering, kvalitetssikring og grader mv.

INSTITUSJONSKATEGORI

Komiteen viser til proposisjonen og forslag om å videreføre regelen i universitets- og høyskoleloven § 1-2 om at det er Kongen som, på grunnlag av en faglig vurdering av NOKUT, avgjør hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører. Komiteen viser for øvrig til varslet arbeid fra departementet om kvalitets- og akkrediteringskrav for norske universiteter.

Komiteen viser til at Kongen i statsråd avgjør institusjonskategori på bakgrunn av vedtak om akkreditering fra NOKUT. Komiteen peker på viktigheten av høy kvalitet i utdanning og forskning, og viser til betydningen av en nøytral vurdering av søknader for å ivareta tilstrekkelig kvalitet ved norske utdanningsinstitusjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til departementets forslag om å videreføre lovhomeelen om at det er Kongen i statsråd som avgjør hvilken kategori den enkelte institusjon tilhører. Samtidig viser departementet til at ekspertgruppen som utarbeidet rapporten «Kvalitets- og akkrediteringskrav for norske universiteter» anbefaler at kravet om fire egne doktorgrader skal fjernes og at man bør la mindre institusjoner samarbeide om doktorgradsutdanning. Flertallet viser til at departementet har varslet at endring i krav for akkreditering som universitet vil bli sendt ut på høring i juni 2024.

Flertallet oppfordrer regjeringen til å legge frem forslag til endringer til krav om akkreditering som gir mer tillit til institusjonene, og som åpner for samarbeid på tvers mellom institusjoner.

TILSYN MED INSTITUSJONER, STUDIETILBUD OG KVALITETSARBEID

Komiteen viser til proposisjonen og NOKUTs uavhengige sakkyndige rolle i akkreditering av institusjoner og studietilbud. Komiteen understreker at kvalitetsarbeid ved universitetene og høyskolene er vik-

tig, og komiteen støtter at kvalitetsarbeidet skal være i samsvar med de europeiske standardene. Komiteen viser til at NOKUT skal ha myndighet til å reagere dersom institusjonene ikke oppfyller kravene som stilles til dem.

GRADSSYSTEMET

Komiteen støtter proposisjonen der det foreslås å innføre en ny paragraf om gradssystemet, der hovedstrukturen består av gradene bachelor, master og philosophiae doctor (ph.d.) eller philosophiae doctor i kunstnerisk utviklingsarbeid. Komiteen viser til forbud mot misbruk av gradstitler og forbud mot misbruk av betegnelsene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole.

BEVILLING SOM STATS-AUTORISERT TRANSLATØR

Komiteen viser til høringsuttalelsen fra Norges Handelshøyskole (NHH), og er enig med NHH i at tolking og oversetting er to ulike profesjoner. Komiteen støtter derfor departementets forslag om å videreføre reglene om statsautorisert translator.

3.4 Organisering og ledelse ved statlige universiteter og høyskoler

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener at det er viktig å verne om demokratisk styring av universiteter og høyskoler. Universitetene og høyskolene har en viktig rolle i å verne om demokratiske verdier, og et sterkt universitets- og høyskoledemokrati har en sentral rolle i dette samfunnsmandatet. Demokratisk styring av utdanningsinstitusjoner styrker de ansatte og studenters stemme og innflytelse over retningen til norsk akademia.

STYRET

Komiteen viser til at gjeldende regler om styret i all hovedsak videreføres. Komiteen støtter at styrene skal kunne bestemme valgbarhet gjennom institusjonens valgreglement.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at langvarig fornorskningsspolitikk overfor den samiske befolkningen har bidratt til et kritisk lavt antall språkbrukere. Det er nødvendig med økte ressurser og langsiktige planer for å styrke de samiske språkene gjennom hele utdanningsløpet. Universitets- og høyskolesektoren er et viktig satsingsområde for å sikre flere samiskspråklige undervisere og forskere.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Sametingets forslag vedtatt i Sametingets plenumsbehandling av forslaget om ny lov om universiteter og høyskoler, og disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 4-4 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Sametinget oppnevner to av de eksterne styremedlemmene og ett varamedlem ved Samisk høgskole, og ett av de eksterne styremedlemmene ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Nord universitet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til at Samisk høgskole står i en særstilling, og at det bør være departementet som oppnevner styremedlemmene til Universitetet i Tromsø (UiT) og Nord universitet, slik som for øvrige universiteter og høyskoler. Sametinget står likevel fritt til å foreslå kandidater med kompetanse om samiske forhold, og disse medlemmer legger til grunn at departementet i oppnevningen av styremedlemmer til UiT og Nord universitet også vurderer institusjonenes særlige ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, inkludert ansvaret for samisk fagspråk.

NEDLEGGELSE AV STUDIESTEDER

Komiteen merker seg forslag i proposisjonen om at myndigheten til å beslutte å nedlegge studiesteder legges til Kongen i statsråd.

Komiteen peker på at komitémedlemmenes partier har høye ambisjoner for norsk forsknings- og høyere utdanningssektor. Komiteen mener at robuste høyere utdanningsinstitusjoner er nøkkelen til at samfunnet skal lykkes med å løse de komplekse utfordringene landet står foran, alt fra den digitale og grønne omstillingen, til å inkludere flere i utdanning og arbeid.

Komiteen mener at hvis norsk universitets- og høyskolesektor skal være en drivkraft i omstillingsprosesser, trengs det høyere utdanning av høy kvalitet. Komiteen peker på at man ikke kan møte morgendagens utfordringer med gårsdagens løsninger, og at dersom kompetansegapet skal tettes og flere skal komme i arbeid, må utdanning av høy kvalitet være fleksibel og tilgjengelig, uavhengig av bosted og livssituasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, støtter regjeringens forslag om at nedleggelse av studiesteder skal avgjøres av Kongen i statsråd. Flertallet påpeker at det er et politisk ansvar å sørge for at alle har like muligheter til høyere

utdanning. Det er derfor også viktig å sikre en god spredning av studiesteder, slik at alle over hele landet får tilgang til utdanning. Dette innebærer at det også bør være et politisk ansvar dersom noen studiesteder skal avvikles.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke betydningen av høy kvalitet i all utdanning, og viser til at regjeringen Solberg gjennom åtte år tok flere grep for å bidra til økt kvalitet og robuste fagmiljøer, og styrket institusjonenes autonomi.

Med Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler forankret regjeringen Solberg en klar og forutsigbar styringspolitikk for statlige universiteter og høyskoler. Videre la dette grunnlaget for å gjennomgå hele finansieringen av universiteter og høyskoler, og gi dem rett til å tilby psykologi, rettsvitenskap og teologi. Disse medlemmer peker på viktigheten av politisk styring i det store, ikke i det små.

Disse medlemmer vil vise til høringsuttalelsen fra Universitets- og høgskolerådet (UHR), der de skriver:

«Som øverste beslutningsorgan ved universitet og høyskoler har styrene ansvar for at faglig virksomhet holder høy kvalitet, og for at organiseringen av virksomheten skjer på en effektiv og god måte, innenfor gjeldende rammer. Tilsidesettelse av styrenes beslutninger og anbefalinger kan innebære en svekking av styrenes autoritet og legitimitet, og mindre strategisk handlingsrom for institusjonens måloppnåelse. UHR vil framheve at forutsigbare styringssignaler og respekt for institusjonenes styringsorganer er avgjørende for universitetenes og høgskolenes autonomi, Styringsdialogen bør skje gjennom tildelingsbrev og etatsstyringsmøter.

UHR vil fraråde den foreslåtte overføringen av myndighet fra styrene, fordi dette bryter med en godt begrunnet ansvarsdeling i styringssystemet, og går på tvers av den tillitstyring regjeringen tar til orde for.»

Disse medlemmer støtter uttalelsen fra UHR og vil stemme mot forslaget til § 4-1 femte ledd tredje punktum.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil understreke viktigheten av at institusjonene selv har ansvaret for å vurdere hvilke studiesteder de skal ha. Dette medlem ønsker ikke å åpne døren for at Kongen i statsråd skal detaljstyre hvor universiteter og høyskoler skal være lokalisert og hvilke tilbud de skal ha. Dette medlem vil understreke at det er styrene som kjenner egne behov, begrensninger og muligheter best, og derfor er det styrene som må ha ansvaret for organiseringen av institusjonene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil påpeke at en vurdering av nedleggelse av studiesteder av Kongen i statsråd vil styrke verdien og vektningen av det enkelte studiested

og distriktpolitiske hensyn samt sikre sammenhengen med de øvrige politiske føringene for desentralisert høyere utdanning. Disse medlemmer understreker samtidig at dette ikke skal være til hinder for nyskaping og utprøving av studietilbud flere steder i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener det er viktig å sørge for at utdanningsinstitusjoner er sikret en rett til å bli hørt i tilfeller hvor det vil behandles nedleggelse av studiesteder dersom initiativet ikke kommer fra utdanningssituasjonen selv.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 4-1 femte ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Studenter og ansatte ved statlige institusjoner skal bli hørt ved behandling om nedleggelse av studiesteder.»

REKTOR

Komiteen viser til behandling av Prop. 111 L (2020–2021), jf. Innst. 517 L (2020–2021), om endringer i reglene om vekting av stemmer ved valg av rektor.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at departementet mener at hovedmodellen, der departementet oppnevner styrelederen, og der styret ansetter rektor, legger best til rette for rekruttering av den best kvalifiserte kandidaten som rektor. Departementet mener videre at dette gir et tydelig og avklart ansvarsforhold mellom styret som øverst ansvarlige organ, og rektor som daglig leder, og at det styrker styrets strategiske rolle og kontrollfunksjon.

Flertallet viser til departementets vurderinger, og vil fremheve betydningen av å legge til rette for rekruttering av de best kvalifiserte, både i stillinger som rektor, men også som styrets leder. Universiteter og høyskoler er særlig viktige arenaer for utdanning, forskning og demokrati, og flertallet peker på viktigheten av kvalitet i alle ledd for at institusjonene til enhver tid skal kunne løse sitt samfunnsoppdrag best.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt mener at en ordning med ansatt rektor i større grad fører til toppstyring av akademien, hvor innflytelsen til ansatte og studenter svekkes. Ved å holde på valg av rektorer som styreform, vil universiteter og høyskoler sikres en mer desentralisert styreform, der ansatte og studenter i større grad sikres muligheten til å velge hvem de ønsker som rektor. Disse medlem-

mer mener at det er viktig å unngå at styringen av akademien blir likere styringen i foretaksmodeller og private bedrifter. For å sikre universitets- og høyskoleledemokratiet, mener disse medlemmer at rektor skal velges, ikke ansettes.

Disse medlemmer vil stemme mot forslaget til § 4-5 om ansatt rektor. Videre fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 4-6 første ledd skal lyde:

Rektor utpekes ved valg. Både institusjonens ansatte og eksterne kandidater kan velges som rektor.»

3.5 Organisering og ledelse ved private universiteter og høyskoler

Komiteen viser til at private høyskoler spiller en viktig rolle i universitets- og høyskolesektoren, og er med på å gi mangfold i sektoren.

3.6 Statstilskudd, egenbetaling og tilsyn med private universiteter og høyskoler

Komiteen viser til at det unntaksvis kan gis statstilskudd til private institusjoner som ikke har akkreditering, men som har akkrediterte studietilbud.

3.7 Ansettelser

Komiteen påpeker at de alminnelige reglene i arbeidsmiljøloven og statsansatteloven gjelder ved ansettelser ved universiteter og høyskoler, med de særregler som følger av universitets- og høyskoleloven.

ANSETTELSE I UNDERVISNINGS- OG FORSKNINGSSTILLINGER

Komiteen viser til viktigheten av at undervisningskompetanse blir grundig vurdert der det er aktuelt, selv om prøveforelesninger ikke reguleres i loven. Komiteen peker på viktigheten av høy kvalitet i undervisningen til alle studenter, og at utdanningen skal være forskningsbasert.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt deler regjeringens ambisjoner om å redusere bruken av midlertidige ansettelser i universitets- og høyskolesektoren. Som det poengteres i flere høringssvar, er dette en komplisert utfordring, som også handler om finansieringssystemet og en ukultur som har bygget seg opp over tid. Det er derfor viktig å understreke at også universitets- og høyskolesektoren er underlagt hovedregelen i norsk arbeidsliv om at arbeidstakere skal være fast ansatt, slik det er omtalt i både arbeidsmiljøloven og statsansatteloven.

I lovproposisjonen har departementet valgt å ikke videreføre gjeldende § 6-1, da de mener at «regelen er overflødig» i et forsøk på å forenkle loven. Dette har høstet kritikk fra blant annet Akademikerne, som i sitt høringssvar peker på viktigheten av å henvide til arbeidslivets to hovedlover. Akademikerne peker også på at det bør inntas en presisering, også i universitets- og høyskoleloven, om at fast ansettelse er hovedregelen.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 7-1 skal lyde:

Ved ansettelser m.m. ved universiteter og høyskoler gjelder de alminnelige regler i arbeidsmiljøloven og statsansatteloven, med de særregler som følger av denne lov. Faste ansettelser er hovedregelen i norsk arbeidsliv.

Universitets- og høyskoleloven §§ 7-1 til 7-10 i lovforslaget i denne innstillingen blir §§ 7-2 til 7-11.»

MIDLERTIDIGE ANSETTELSE

Komiteen støtter at universiteter og høyskoler bør ansette medarbeidere fast når kompetansebehovet er varig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, ser med bekymring på den store graden av midlertidighet, særlig i undervisnings- og forskningsstillinger. Dette kan føre til at sektoren ikke lykkes med å rekruttere de best kvalifiserte, og skape utrygghet i arbeidslivet. Flertallet forventer at det med de innstrammingene i universitets- og høyskoleloven som er foreslått i proposisjonen, og oppfølging av departementets etatsstyring, blir en betydelig kultur- og kursendring for midlertidighet i universitets- og høyskolesektoren.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg fulgte opp tjenestelovutvalgets forslag og strammet inn på adgangen til midlertidige ansettelser i ny lov om statens ansatte. Disse medlemmer viser til at som følge av regelendringene får midlertidig ansatte nå fast stilling etter 3 år, ikke etter 4 år som tidligere.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at reglene for når midlertidig ansettelse er tillatt ble harmonisert med arbeidsmiljøloven, noe som begrenser mulighet for midlertidige ansettelser til tilfeller der arbeidet er av midlertidig karakter, vikariater, praksisarbeid, utdan-

ningsstillinger (stipendiat/postdoc) og for ansettelse inntil seks måneder ved uforutsette behov.

I tillegg viser flertallet til at det ble innført en lovbestemt plikt til at arbeidsgivere og de ansattes representanter skal drøfte midlertidig ansettelse i virksomheten. Flertallet viser til at det fortsatt er noen unntak fra reglene om fast ansettelse etter 3 år, men at også unntakene ble strammet inn.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter departementets forslag om å ikke videreføre gjeldende universitets- og høyskolelov § 6-5 første ledd, og å videreføre § 6-5 andre ledd om midlertidig ansettelse for å kvalifisere til stilling. Det har derimot kommet innsigelser mot reduksjon fra tre til ett år i andre ledd fra både Forskerforbundet og NITO. En slik reduksjon skaper uforutsigbarhet for den ansatte.

Disse medlemmer mener i utgangspunktet at gjeldene § 6-5 andre ledd bør videreføres i sin helhet, med en midlertidig ansettelsesperiode på inntil 3 år. Forskerforbundet har i høringssvar kommet med et forslag til nytt andre ledd i ny § 7-3 som ivaretar tryggheten til den ansatte.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 7-3 andre ledd skal lyde:

Dersom behovet for videre ansettelse er til stede etter ett år, og det ved ny utlysning fortsatt ikke er søkere som fullt ut tilfredsstiller kvalifikasjonskravene, skal den samme personen ansettes midlertidig på nytt i ett år.

§ 7-3 andre ledd i lovforslaget i denne innstillingen blir § 7-3 tredje ledd.»

VIKAR FOR VALGT ELLER ÅREMÅLSANSATT LEDER VED STATLIGE UNIVERSITETER OG HØYSKOLER

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt er langt på vei enige med departementet i at gjeldende § 6-5 fjerde ledd har utilsiktede, negative konsekvenser for midlertidigheten i sektoren. For å redusere midlertidigheten er det et sentralt poeng at også vikarer i denne type stillinger skal kunne oppnå fast stilling, og ikke bli sittende i vikariater på opp mot 12 år.

Disse medlemmer mener imidlertid at å bare begrense perioden vikaren kan være midlertidig ansatt til fire år, ikke styrker stillingsvernet. Unio og Forskerforbundet har begge foreslått endringer til § 7-5 nytt tredje ledd for å styrke stillingsvernet til vikaren.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 7-5 tredje ledd skal lyde:

Dersom stillingens faste innehaver ikke gjeninntreter, men fortsetter som valgt eller åremålsansatt leder ut over den første perioden, skal vikaren anses som fast ansatt i virksomheten om vikariatet har vart i mer enn tre år.»

FASTE STILLINGER MED EKSTERN FINANSIERING

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt savner konkrete tiltak for ansatte i fast stilling med ekstern finansiering. Proba samfunnsanalyse har vist at denne type ansettelse er voksende i sektoren, og at det har redusert midlertidigheten noe. Likevel er ikke disse stillinger som nødvendigvis gir trygghet og forutsigbarhet for den ansatte. Stillingene er i stor grad knyttet opp til den eksterne finansieringen, og bortfall av denne virker fort inn på «varigheten» av den faste stillingen. Flere høringsinstanser har pekt på dette problemet. Tekna skriver blant annet at man må «sikre at disse stillingen ikke ender som reell midlertidighet» og at det i slike stillinger ikke skal være slik «at ansatte automatisk kan sies opp når ekstern finansiering opphører».

Dette går inn i finansieringsutfordringene i sektoren. En løsning, som løftes av blant annet Akademikerne og NTL, er en etablering av brofinansiering for økonomisk buffer mellom prosjekter, og at en slik ordning i dag vanskeligjøres av kravet om maksimal buffer på 5 pst.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for finansiering av lønnskostnader mellom prosjekter for fast ansatte ved statlige universiteter og høyskoler med ekstern finansiering, for eksempel gjennom å endre reglementet for statlige universiteter og høyskolars oppbygging og anvendelse av ubenyttede bevilgninger (jf. rundskriv F-05-20), slik at institusjonene kan benytte avsetninger utover 5 pst. til å investere i de ansatte.»

ÅREMÅLSSTILLINGER OG BISTILLINGER

Komiteen viser til at regler for åremål og forskningsstillinger flyttes fra forskrift til lov.

Komiteen støtter at bestemmelsen for å ansette i bistilling videreføres, nå med endret begrepsbruk fra «bistilling» til «ekstraervert».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Venstre, viser til at det kan være gode grunner til å ansette i åremål for stillinger hvor skapende eller utøvende kompetanse inngår, men mener dagens praksis for åremålsstillinger i kunstutdanningene er for omfattende.

Flertallet understreker at hvis det er et varig behov for kompetanse i kunstutdanningene, skal det også her ansettes i faste stillinger, og ber departementet følge utviklingen.

Flertallet viser til at hensynet til faglig fornyelse og kontakt med praksisfeltet er nødvendig innenfor alle disipliner, og at bruk av åremål bør begrenses.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til høringsvaret fra Creo om åremålsstillinger med skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse. Disse medlemmer ser det som positivt at regjeringen har som mål å stramme inn bruken av midlertidige ansettelse, og mener at faste stillinger skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv, i tråd med arbeidsmiljøloven. Det er derimot ikke tilfellet i deler av universitets- og høyskolesektoren, og særlig gjelder dette for kunstnere. I dag er over 200 personer ansatt på kunstnerisk åremål ved kunstneriske utdanningsinstitusjoner, det er over det tredobbelte av det som ble forespeilet ved innføringen av kunstneriske åremål i 1995.

Disse medlemmer vil også vise til departementets egne formuleringer i proposisjonen, om at «dagens praksis med så vidt utbredt bruk av åremål i kunstutdanningene er uheldig» og at LO, Unio og Utdanningsforbundet også mener at denne hjemmelen for åremål kan oppheves. I sitt hørings svar viser også Creo til at en videreføring av dagens praksis fører til at mange kunstfaglige miljøer i høyere utdanning forhindres fra kontinuitet i kompetanseutvikling, og at måten dette påvirker Creos medlemmer er med på å undergrave prinsippet om at kunstnerisk og vitenskapelig metode skal være likestilt.

Disse medlemmer har forståelse for at kontakt med det frie feltet er viktig for å kunne holde seg oppdatert og tilby en faglig relevant utdanning til studentene på disse institusjonene og unngå at en utdanning domineres av et bestemt kunstsyn over tid. Et slikt behov kan imidlertid løses gjennom blant annet fast ansettelse i deltidsstilling og fast eller midlertidig ansettelse i 20 prosent bistilling.

Disse medlemmer vil derfor stemme mot forslaget til § 7-6 første ledd bokstav d om åremålsstillinger med skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse.

3.8 Opptak til høyere utdanning

Komiteen støtter at hovedregelen for opptak til lavere grads studier ved universiteter og høyskoler er generell studiekompetanse. Komiteen viser for øvrig til at ny modell for opptak til høyere utdanning er under arbeid.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt vil fremheve viktigheten av

et arbeidsliv med god kjønnsbalanse. I dag er det flere utdanningstilbud med svært stor skjevhet mellom kjønnene, og denne skjevheten vil forplante seg videre inn i arbeidslivet dersom tiltak ikke iverksettes. Disse medlemmer mener at et viktig tiltak for å sikre kjønnsbalanse i arbeidslivet er å stimulere til bedre kjønnsbalanse i utdanningene. Det er i dag flere studier hvor det er en stor overvekt av kun ett kjønn, og i slike tilfeller er det viktig å iverksette tiltak for å forhindre videreføring av en slik skjevhet. Disse medlemmer mener at utdanningene bør kunne ta i bruk virkemidler som radikal kvotering og kjønnspoeng ved opptak til utdanninger med særlig skjev kjønnsfordeling.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet merker seg at det i proposisjonen tas til orde for å fortsette med kjønnspoeng, noe som innebærer en direkte forskjellsbehandling basert på kjønn. Dette medlem vil påpeke at det å ikke komme inn på en utdanning til tross for at man er best kvalifisert, er svært alvorlig for den enkelte. Dette medlem er motstander av alle former for diskriminering, og vil derfor ikke tillate kjønnspoeng eller andre former for særbehandling. Dette medlem viser for øvrig til NOU 2022:17 Veier inn – ny modell for opptak til universiteter og høyskoler, og imøteser behandlingen av denne.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 8-4 skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om rangering av søkere for opptak til studier ved universiteter og høyskoler. Det er ikke adgang til å rangere søkere på grunnlag av kjønn.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Sametingets forslag om at det bør kunne åpnes for å gjøre unntak fra kravet om norskkunnskaper ved opptak til utdanningsprogram der samisk er undervisningsspråk, og disse medlemmer støtter dette.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste at det kan gjøres unntak fra kravene om norskkunnskaper i forskrift om opptak til høgare utdanning § 2-2 andre ledd ved opptak til utdanningsprogram der samisk er undervisningsspråk og studier i samiske språk.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til Sametingets innspill og ber departementet vurdere det og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

3.9 Godkjenning av utdanning og kompetanse

Komiteen støtter at henvisningene til Lisboakonvensjonen videreføres og at en tilsvarende henvisning til UNESCOs globalkonvensjon tas inn i reglene om faglig og generell godkjenning av utenlandsk utdanning. Komiteen påpeker at det kan være høy terskel for å få godkjent utenlandsk utdanning i Norge.

Komiteen merker seg at det foreslås å videreføre dagens regler om godkjenning av utdanning mellom ulike institusjoner i Norge.

Komiteen vil påpeke viktigheten av forutsigbarhet og trygghet for norske studenter som tar hele eller deler av sin utdanning i utlandet. Komiteen merker seg at ANSA stiller seg spørrende til hvorfor forslaget til § 9-4 ikke henviser til Lisboakonvensjonen og UNESCOs globale konvensjon. ANSAs skriver i sitt hørings-svar:

«Denne paragrafen omfatter godkjenning av faglig jevn godhet av utdanninger tatt i utlandet. Faglig jevn godhetsvurdering kan gi en trygghet til studenter som tar hele utdanningen sin utenlands. Godkjent faglig jevn godhet vil bidra til at kandidater som har tatt hele utdanningen sin i utlandet, får adgang til å utøve yrker hvor det ikke er krav til autorisasjon, men likevel foreligger særegne bestemmelser for adgang til yrket. Dette vil bidra til bedre utnyttelse av disse kandidatenes kompetanse i norsk arbeidsliv. I dag er derimot denne prosessen langt mer krevende for både kandidaten og institusjonene enn nødvendig. Riksrevisjonen sin undersøkelse om godkjenning av utdanning og yrkeskvalifikasjoner fra utlandet pekte på at en av fire UH-institusjoner mener det ikke er godt nok avklart hva som legges i at en utdanning er jevn god. Faglig jevn godhetsvurdering av hele utdanninger omtales i Lisboakonvensjonens artikkel VI.1. ANSA mener at prinsippene for godkjenning av faglig jevn godhetsvurdering må tydeliggjøres i UH-loven, gjennom henvisning til Lisboakonvensjonen og UNESCOs globale konvensjon.»

Komiteen viser til ANSA sitt innspill, og vil be departementet vurdere dette og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

3.10 Læringsmiljø, studentrettigheter og studentrepresentasjon

Komiteen understreker at det er styret på institusjonene som har ansvar for at studentene har et fullt ansvarlig læringsmiljø, av hensyn til studentens helse, sikkerhet og velferd. Institusjonene skal dokumentere arbeid med læringsmiljø og NOKUT har et tilsynsansvar på dette.

LÆRINGSMILJØ OG UNIVERSELL UTFORMING

Komiteen viser til at universiteter og høyskoler skal sørge for at institusjonens alminnelige funksjoner er universelt utformet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til omtalen i proposisjonen, der krav om at læringsmiljø omfatter både psykososialt, organisatorisk, digitalt og pedagogisk læringsmiljø samt universell utforming. Flertallet understreker betydningen av at studenter skal møtes med et godt og trygt læringsmiljø, og det bør vurderes om det er hensiktsmessig å innføre en egen forskrift om krav til læringsmiljøet, jf. lovforslaget § 10-1 femte ledd.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at i oppfølgingen av NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler foreslo regjeringen Solberg endringer i universitets- og høyskoleloven. Regjeringen Solberg prioriterte blant annet å styrke rettighetene til studentene, for eksempel at læringsmiljø inkluderer digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold i tillegg til de fysiske.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til Norsk studentorganisasjon (NSO) sitt høringssvar til NOU 2020:3 Ny lov om universiteter og høyskoler, der de etterlyser tydeligere minstekrav til studentenes læringsmiljø, slik at studentene i større grad sikres et godt og trygt læringsmiljø. Videre viser disse medlemmer til at det foreslås av departementet å videreføre lov-hjemmel om at departementet kan opprette en egen forskrift om krav til læringsmiljøet, jf. forslag til § 10-1 femte ledd. Disse medlemmer mener at det er behov for sterkere regulering av studentenes læringsmiljø, og at en egen læringsmiljøforskrift vil kunne svare på studentenes ønske om tydeligere minstekrav til dette.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 10-1 femte ledd skal lyde:

Departementet skal gi forskrift om krav til læringsmiljøet.»

INDIVIDUELL TILRETTELEGGING FOR STUDENTER

Komiteen viser til at studenter med nedsatt funksjonsevne og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen. Dette er en tilrettelegging som skal gi likeverdige utdanningsmuligheter.

PERMISJON FRA STUDIER

Komiteen viser til at en samlet komité i Innst. 287 L (2021–2022), jf. Prop. 74 L (2021–2022) støttet forslagene om å innføre en overordnet nasjonal regel for permisjon.

Komiteen viser til følgende merknad:

«Komiteen viser til at for eksempel studenter som er valgt til folkevalgt organ og studentpolitiske organer skal ha rett til permisjon i studiet. Det samme gjelder for toppidrettsutøvere.»

Komiteen vil understreke viktigheten av at studenter kan ivareta sine forpliktelser knyttet til folkevalgte verv, og at dette som hovedregel skal anses som gyldig fravær. Dette er viktig for å rekruttere unge til politikken, noe som er viktig for å sikre en bred representasjon, og at alle kan delta aktivt i demokratiet.

Komiteen ber regjeringen følge opp med en anbefaling til utdanningsinstitusjonene slik at det blir mest mulig lik praksis.

STUDENTOMBUD

Komiteen merker seg at det foreslås å videreføre bestemmelsen om studentombud med en tydeliggjøring av ombudets uavhengighet, rolle og ansvar.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at et samlet Storting vedtok anmodningsvedtak nr. 520 i 2018, der Stortinget ba regjeringen

«komme tilbake til Stortinget med et forslag til lovendring som pålegger alle høyere utdanningsinstitusjoner å etablere et studentombud, enten alene eller i samarbeid med andre institusjoner.»

Dette vedtaket ble fattet under behandlingen av et representantforslag fra Arbeiderpartiet, jf. Dokument 8:48 S (2017–2018), Innst. 122 S (2017–2018). Det var tverrpolitisk enighet om behovet for å lovfeste en ordning med studentombud, og dette ble foreslått i Prop. 89 L (2018–2019). Bestemmelsen om studentombud trådte i kraft 1. august 2019.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg i 2019 foreslo å lovfeste at alle studenter skal ha tilgang til et studentombud, og at Stortinget enstemmig vedtok dette samme år.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til departementets forslag til ny § 10-8 om studentombud. Det er viktig at lovfestingen av retten til studentombud opprettholdes, og at det kommer presiseringer for å tydeliggjøre ombudets uavhengighet, rolle og ansvar. Disse medlemmer vil likevel peke på innspillet fra Norsk studentorganisasjon under høringen til NOU 2020:3 om at finansieringen av disse ombudene bør skje direkte over statsbudsjettet. Dette vil være med på å sikre en stabilitet og trygghet for ordningen.

STUDENTENES REPRESENTASJON I UNIVERSITETERS OG HØYSKOLERS ORGANER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, peker på at det er ulik praksis når det gjelder å inkludere studenter i rektors ledermøter og ledergrupper. Flertallet støtter departementets vurdering om at lovfesting ikke er nødvendig, men vil fremheve viktigheten av inkludering av studenter også på disse arenaene.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre peker på at regjeringen Solberg i 2015 ga studentene makten tilbake i samskipnadsstyrene, etter at den rød-grønne regjeringen i 2012 fratok dem flertallet i styrene. Disse medlemmer peker på at dette var et viktig grep for å styrke studentdemokratiet og bidra til reell medbestemmelse og styring over eget velferdstilbud.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at regjeringen foreslår både å videreføre lov hjemmel om at universiteter og høyskoler skal legge forholdene til rette for at studentorganene kan drive sitt arbeid i forslaget til § 10-11, samt å sikre at studenters rett til representasjon i universiteters og høyskolars organer i forslaget til § 10-12.

En viktig forutsetning for å drive tillitsvalgta arbeid, er mulighet til å lære om hvilket lovverk som rammer inn oppgavene til den tillitsvalgte, hvilke premisser den tillitsvalgte må forholde seg til og hvilke problemstillinger organisasjonen står i. Utdanningsinstitusjonene bør derfor få et særskilt ansvar for at studenttillitsvalgte er sikret tilstrekkelig opplæring. Dette vil gi studentorganene bedre forutsetning for å drive sitt arbeid på tilfredsstillende vis.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«§ 10-12 tredje ledd skal lyde:

Institusjonen skal i samarbeid med studentorganet, jf. § 10-11, sørge for at studentrepresentanter får den opplæring som er nødvendig for å kunne utføre vervet på en forsvarlig måte. Studentrepresentanter har rett til å ta den nødvendige opplæring ved kurs som institusjonen arrangerer i samarbeid med studentorganet. Institusjonen er ansvarlig for kostnadene for opplæringen og andre utgifter i forbindelse med studentrepresentantenes arbeid.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til proposisjonen og vil understreke behovet for at studentrepresentanter blir gitt nødvendig opplæring for at de skal kunne utføre

sine oppgaver i valgte organer ved den enkelte institusjon. Flertallet viser til at intensjonen med kravene om studentrepresentasjon i gjeldende lov, og som er foreslått videreført i lovforslaget i proposisjonen, ikke vil bli oppnådd dersom ikke studentene også settes i stand til å ivareta studentenes interesser i de ulike organene. Flertallet vil presisere at lovbestemmelsen skal forstås slik at det også påligger de enkelte universiteter og høyskoler et ansvar for å ivareta dette, ved å sørge for at studentrepresentantene sikres den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som studentrepresentanter.

3.11 Undervisning, eksamen, sensur, klage og vitnemål

Komiteen støtter forslaget om å definere studiepoeng i loven i form av arbeidsomfang og læringsutbytte.

GJENNOMFØRING AV SENSUR

Komiteen understreker at gode ordninger for sensur er viktig for både studenter og samfunn, og at vitnemål og karakterer skal gi et riktig bilde av kunnskapsnivået og faglige kvalifikasjoner. Dette er viktig for studentenes rettssikkerhet.

RETT TIL BEGRUNNELSE

Komiteen viser til høringsuttalelsen fra Norsk studentorganisasjon (NSO), som mener at begrunnelse er en så viktig del av læringsprosessen at den bør gis samtidig med vedtaket om karakter. Komiteen viser videre til prøveprosjektet ved UiO, som viste oppløftende resultater både hva gjelder ressursbruk og studentenes reaksjon, der flertallet av studentene mente at begrunnelsen ga dem økt forståelse av oppnådd karakter. Komiteen deler på samme måte som departementet, universitets- og høyskolelovutvalgets syn om at begrunnelse for karakter ved alle eksamener kan bedre studentenes rettssikkerhet og øke tilliten til sensuren. Komiteen viser til departementets begrunnelse om ressursbruk i de tilfeller en begrunnelse ikke er nødvendig.

Komiteen støtter det fremlagte forslaget om innskjerping av reglene om at begrunnelsen skal gis innen to uker etter at studenten har bedt om det.

3.12 Regler om adferd og reaksjoner

FALSKE DOKUMENTER

Komiteen viser til at bruk av falske vitnemål og falske dokumenter skal anmeldes til politiet. Komiteen støtter at dette flyttes til en egen paragraf.

UREDELIG OPPTREDEN OG FUSK

Komiteen viser til at ved uredelig opptreden og fusk kan kandidaten utestenges fra institusjonen eller fratras rett til å ta eksamen ved institusjonen i inntil ett år, ved gjentakende fusk kan det kvalifisere til utestenging i to år.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil fremheve viktigheten av å samle og tydeliggjøre reglene for fusk for å sikre at alle har forståelse for grenseganger og reaksjoner. Omfanget av fusk har økt, og konsekvensene er alvorlige.

Flertallet støtter at begrepet fusk ikke defineres i loven. Flertallet peker på at et stort flertall av høringsinstansene ser frem til en nærmere beskrivelse av fuskebegrepet, og flere tar til orde for at det bør tydeliggjøres noen kriterier for fusk. Flertallet peker på at det er viktig med god dialog og samarbeid mellom departementet, Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse og Felles klagenemnd, slik at informasjon om forvaltningspraksis og erfaringsdeling kan optimaliseres og tilgjengeliggjøres. Flertallet understreker viktigheten av rettferdig og forståelig praktisering av regelverket.

Flertallet peker på at institusjonene har plikt til å informere om fusk i lokale forskrifter og arbeid, og flertallet er tydelige på at det er viktig at alle institusjoner følger opp dette arbeidet systematisk. Videre peker flertallet på at hver enkelt student har et særskilt ansvar for, og plikt til, å være informert om institusjonenes regler og definisjon av fusk.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, mener det ikke er hensiktsmessig å definere fusk i loven på en slik måte som ICJ-Norge foreslår. Dette flertallet mener forståelsen som er lagt til grunn av Høyesterett i Rt. 2015 s. 995 bør legges til grunn også framover. Det betyr at det fortsatt skal være institusjonene som regulerer hva fusk er i reglene som fastsettes for eksamen og obligatoriske aktiviteter. Handlinger som objektivt sett er i strid med institusjonens reglement, vil være fusk med mindre handlingen åpenbart ikke er egnet til å gi kandidaten noen fordel. Omfanget av fusk har økt, og konsekvensene er alvorlige. Dette flertallet understreker at studentenes rettssikkerhet må ivaretas, og ber departementet sikre dette.

Komiteens medlem fra Rødt viser til høringsinnspillet fra ICJ-Norge, som peker på at fuskebegrepet må defineres i loven i bedre samsvar med vanlig språkbruk og akademiske normer. Slik det foreligger i dagens lovverk og i forslaget, er det opp til hver enkelt

institusjon å legge rammene for hva som defineres som fusk.

Dette medlem mener at en slik praksis åpner for stor grad av forskjellsbehandling, og svekker studentenes rettigheter i møte med institusjonene.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 12-4 andre ledd andre punktum skal lyde:

Med fusk menes brudd med tydelig angitte regler for gjennomføring av den obligatoriske aktiviteten eller eksamen som mest sannsynlig har gitt et uberettiget fortrinn eller resultat for studenten selv eller en annen.»

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre mener at selv om det i dag ligger et naturlig ansvar til institusjonene om å sørge for at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete prøvingssituasjonen, bør utdanningsinstitusjonens ansvar tydeliggjøres i lov.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Universitets- og høyskoleloven § 12-4 andre ledd tredje punktum skal lyde:

Universiteter og høyskoler skal sørge for å gi studentene tilstrekkelig informasjon om hvilke regler som gjelder for den aktuelle eksamen eller obligatoriske aktiviteten.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre mener det er uheldig dersom reglene for fusk på universiteter og høyskoler er ulike, og at praksis for hva som anses som fusk spriker mellom institusjonene. Disse medlemmer mener reglene for fusk for de institusjonene som kommer inn under denne nye universitets- og høyskoleloven, bør være like. Dette skaper både forutsigbarhet for studentene, rettssikkerhet og lik praksis for om hva som kan anses for fusk.

Disse medlemmer vil oppfordre institusjonene hva som er omfattet av universitets- og høyskoleloven til å vedta felles retningslinjer for fusk og like standarder for plagiat, selvplagiat, refererings- og siteringsmetode med mer. Retningslinjene bør publiseres på alle institusjonenes nettsider, slik at samtlige studenter til enhver tid vet hva reglene er, og samtidig vet at reglene er like på alle institusjoner. Reglene bør revideres og oppdateres når det er nødvendig, men vedtas og adopteres av institusjonene.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet vil også vise til den krevende situasjonen som har oppstått i forbindelse med departementets ugyldige gjenutnevning av ny leder for Felles klagenemnd i strid med den aktuelle forskriften. Dette medlem regist-

rerer at departementet i lengre tid ikke tok innover seg kritikken som kom om utnevningens gyldighet, og at denne feilen fra departementets side også har gått ut over personen det gjaldt og som ikke hadde skyld i situasjonen. Det er etter dette medlems syn likevel studentene med saker til behandling som er blitt hardest rammet av saken. På bakgrunn av både dette og hele problematikken knyttet til fusk som er kommet frem det siste året, deriblant selvplagiering og studenters generelle rettsikkerhet ved utestengingsvedtak, mener dette medlem at regjeringen burde ha trukket forslag til ny lov tilbake, og kommet til Stortinget med en proposisjon etter å ha gjennomgått denne tematikken på en grundigere måte.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) sendes tilbake til regjeringen. Videre ber Stortinget regjeringen komme tilbake til Stortinget med en lovproposisjon etter å ha foretatt en ny helhetlig gjennomgang av regelverket vedrørende fusk.»

SELVPLAGIERING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, peker på at diskusjonen om selvplagiering er krevende.

Komiteen mener det er viktig å skille mellom plagiering og selvplagieringer, og at dette skillet bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen. Selv om plagieringen i begge tilfeller kan gi studenten en urettmessig fordel, bør likevel alvorlighetsgraden tillegges vekt når reaksjonen fastsettes. Komiteen har merket seg at departementet foreslår at institusjonene fremover normalt ikke skal kunne ha regler om at gjenbruk av eget arbeid som ikke tidligere har gitt uttelling, skal anses som fusk. Flertallet fremhever viktigheten av klare og tydelige retningslinjer på dette området.

UTESTENGING

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, viser til forslaget om å videreføre at utestengingsperioden som hovedregel skal være på inntil ett år, men innføre en ny regel om inntil to års utestenging bare for særlig grove tilfeller av fusk og ureddelig opptreden. Flertallet mener at utvidelse til to års utestengelse må begrenses til særlig grove tilfeller og helt unntaksvis, og ikke innebære en generell skjerpelse.

Flertallet viser til at det har vært situasjoner med lang saksbehandlingstid, og utfordringen med at studenten da kan ha gjennomført hele eller deler av tilmålt

straff. Flertallet uttrykker en klar forventning om mer tilpasset bruk av reaksjonsformer.

Komiteen medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre støtter ikke departementets forslag om å innføre en ny regel om inntil to års utestenging bare for særlig grove tilfeller av fusk og ureddelig opptreden. Disse medlemmer vil derfor stemme mot forslaget til § 12-4 tredje ledd.

Komiteen vil vise til det store antall saker som er kommet frem i media om studenter som er blitt utestengt som følge av anklager om fusk. Det er behov for en differensiering i reaksjonspraksis hvor både mindre alvorlige overtramp, spesielt misforståelser og slurv, reageres på med en mye mildere form enn åpenbare forsøk på å fuske.

Komiteen mener det er problematisk at studenter blir utestengt uten at klage er behandlet og et endelig vedtak er fattet. Dette er problematisk med tanke på rettsikkerheten til studenter, og innebærer at studenter risikerer å bli utestengt med de dramatiske konsekvenser det medfører, uten at de nødvendigvis har gjort noe galt eller endelig vedtak er fattet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget våren 2024 med en vurdering av forslag om hvordan studenter som selv ønsker det, kan få utsatt iverksettelse av vedtak om utestenging fram til eventuelle klager på vedtak er avgjort.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at eventuelle vedtak om utestenging etter reglene i universitets- og høyskoleloven kapittel 12 ikke iverksettes før studenter har fått behandlet eventuelle klager på vedtak, dersom studenten selv ønsker det.»

Disse medlemmer vil subsidiært støtte forslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet.

FORBUD MOT KLESPLAGG SOM HELT ELLER DELVIS DEKKER ANSIKTET

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at samtlige høringsinstanser som uttalte seg om forbud mot klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet, ikke støtter å videreføre forbudet mot ansiktsdekkende plagg. Slik hø-

ringsinstansenes syn er gjengitt i proposisjonen uttalte Kulturrådet, som nasjonal koordinatør for økt mangfold, inkludering og deltagelse i kultursektoren, at:

«et forbud mot ansiktsdekkende plagg er en innskrenking av studenters ytrings-, samvittighets- og trosfrihet, og at et forbud snarere svekker enn styrker prinsippet om lik rett til utdanning.»

Komite for kjønnsbalanse og mangfold i forskning (KIF) presiserte i sitt høringsvar at det kan være saklig å nekte noen å bruke ansiktsplagg i enkeltsituasjoner, men at et nasjonalt forbud ikke er et egnet og målrettet tiltak dersom hensikten er å øke likestilling og integrering i utdanningssektoren.

Både OsloMet og Universitetet i Stavanger (UiS) var negative til forbudet. OsloMet mente på sin side at et forbud mot for eksempel et religiøst betinget klesplagg som nikab og burka prinsipielt ville vært i strid med deres verdigrunnlag om mangfold. Videre påpekte OsloMet at et nasjonalt forbud ikke står i forhold til størrelsen på problemet med ansiktsdekkende plagg.

Disse medlemmer viser til at forbudet heller ikke hentet støtte blant studentene. Studentparlamentet ved Universitetet i Bergen (SP-UiB) og Studenttinget ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (STi) har begge uttalt seg negative til forbudet.

Disse medlemmer mener at innvendingene som kom frem under høringen viser at et nasjonalt forbud mot ansiktsdekkende plagg i høyere utdanning bryter med ønsket om økt mangfold og like muligheter til utdanning.

Disse medlemmer vil derfor stemme mot forslaget til § 12-8 om bruk av plagg som helt eller delvis dekker ansiktet.

Komiteens medlem fra Fremskrittspartiet støtter forbud mot ansiktstildekking. Dette medlem vil påpeke at dette er et forbud mot ansiktstildekking, enten dette er en burka, en finlandshette eller en nikab. Det er altså ikke en innskrenking av religionsfriheten det dreier seg om. Dette medlem vil videre bemerke at selv om Norge er en fri og selvstendig nasjon, som selv bestemmer hvilke lover og regler som skal gjelde, er det verdt å merke seg at Den europeiske menneskerettighetsdomstolen godkjente det franske forbudet mot maskering på offentlig sted. Dette medlem vil påpeke at selv om lovforslaget dreier seg om regler mot ansiktstildekking generelt, så sender det også et viktig verdisignal. I en omskiftelig verden er det viktig at Norge og våre utdanningsinstitusjoner er tydelige når det gjelder vårt humanistiske og liberale verdigrunnlag. Ulike former for ansiktstildekking bryter med disse verdiene, og kan bidra til utrygghet og polarisering. Dette medlem mener derfor at forbudet mot

ansiktstildekking må opprettholdes, og støtter forslaget til § 12-8.

3.13 Doktorgradsutdanninger

Komiteen viser til at i dag kan over 20 norske universiteter og høyskoler tilby doktorgrad. Komiteen viser til forslag til endringer i proposisjonen og støtter disse.

3.14 Institusjonens nemnd for studentsaker og klagebehandling

Komiteen viser til at institusjonene skal opprette én eller flere nemnder for studentsaker som skal behandle klagesaker og enkelte vedtak ved førsteinstans. Komiteen merker seg at det nå foreslås å gi adgang til at institusjoner kan ha felles nemnder for studentsaker.

3.15 NOKUT

Komiteen viser til at det er riktig å rydde opp i NOKUTs formål og oppgaver innen høyere utdanning på den ene siden, og innen høyere yrkesfaglig utdanning på den andre. Komiteen merker seg at dette innebærer at det også foreslås enkelte endringer i fagskoleloven.

3.16 Kunstig intelligens

Komiteen viser til at KI (kunstig intelligens) skaper muligheter også for utdanningsinstitusjoner og studenter, men utfordrer oss som samfunn. Komiteen er tydelige på at det trengs nasjonale retningslinjer så alle kan lære å bruke KI på en fornuftig måte, hvor man møter teknologien med et kritisk blikk, samtidig som man også utnytter mulighetene den gir. Komiteen vil sikre tydelige retningslinjer for bruk av kunstig intelligens.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til pågående arbeid på tvers av fagfelt for å styrke lovverk, regulering, forvaltning og arbeid med teknologi og kunstig intelligens. Eksempelvis vil disse medlemmer trekke fram Personvernkomisjonens NOU 2022:1 Ditt personvern – vårt felles ansvar – Tid for en personvernpolitikk, EØS-prosesser rundt digitale tjenester og kunstig intelligens, samt ekspertgruppen for læringsanalyse som på læringsanalyse.no også har pekt på pedagogiske, etiske, juridiske og personvernmessige spørsmål knyttet til all utdanning inkludert høyere utdanning.

3.17 Diverse regler

Komiteen viser til proposisjonens pkt. 21.7 om endringer i andre lover og omtalen av at det må gjøres endringer i henvisninger til universitets- og høyskoleloven i ny opplæringslov.

Komiteen fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa gjøres følgende endringer:

§ 23-4 tredje ledd skal lyde:

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at ein person har eit godkjenningvedtak, kan delast automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vedtak kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

§ 25-2 fjerde ledd skal lyde:

Databasen kan dele fødselsnummeret eller D-nummeret til ein person og informasjon om kva for dokumentasjon av kompetansen til personen databasen inneheld automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vitnemål og dokumentasjon av kompetanse kan berre delast når den registrerte har bestemt det.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at eventuelle vedtak om utestenging etter reglene i universitets- og høyskoleloven kapittel 12 ikke iverksettes før studenter har fått behandlet eventuelle klager på vedtak, dersom studenten selv ønsker det.

Forslag fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 2

Universitets- og høyskoleloven § 2-1 bokstav g skal lyde:
g. samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å bedre kvaliteten på virksomheten og gjøre den mer relevant. På alle relevante områder, og spesielt i det internasjonale samarbeidet, skal institusjonene ha dialog med nasjonale sikkerhetsmyndigheter, slik at hensynet til nasjonal sikkerhet ivaretas.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre:

Forslag 3

Universitets- og høyskoleloven § 10-1 femte ledd skal lyde:

Departementet skal gi forskrift om krav til læringsmiljøet.

Forslag 4

§ 10-12 tredje ledd skal lyde:

Institusjonen skal i samarbeid med studentorganet, jf. § 10-11, sørge for at studentrepresentanter får den opplæring som er nødvendig for å kunne utføre vervet på en forsvarlig måte. Studentrepresentanter har rett til å ta den nødvendige opplæring ved kurs som institusjonen arrangerer i samarbeid med studentorganet. Institusjonen er ansvarlig for kostnadene for opplæringen og andre utgifter i forbindelse med studentrepresentanternes arbeid.

Forslag 5

Universitets- og høyskoleloven § 12-4 andre ledd andre punktum skal lyde:

Universiteter og høyskoler skal sørge for å gi studentene tilstrekkelig informasjon om hvilke regler som gjelder for den aktuelle eksamenen eller obligatoriske aktiviteten.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 6

Universitets- og høyskoleloven § 1-1 bokstav c og d skal lyde:

- c. bygge virksomheten på og utbre forståelse for respekt for menneskeverdet, åndsfrihet, likeverd, demokrati, likestilling, rettsstatens prinsipper og menneskerettighetene, inkludert minoriteters og urfolks rettigheter, og for prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv
- d. bidra til en miljømessig, sosial, kulturell og økonomisk bærekraftig utvikling.

Forslag 7

Universitets- og høyskoleloven § 2-6 første ledd skal lyde:

Statlige universiteter og høyskoler kan kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits.

Forslag 8

Universitets- og høyskoleloven § 4-4 fjerde ledd tredje punktum skal lyde:

Sametinget oppnevner to av de eksterne styremedlemmene og ett varamedlem ved Samisk høyskole, og ett av de eksterne styremedlemmene ved Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet og Nord universitet.

Forslag 9

Universitets- og høyskoleloven § 4-1 femte ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Studenter og ansatte ved statlige institusjoner skal bli hørt ved behandling om nedleggelse av studiesteder.

Forslag 10

Universitets- og høyskoleloven § 4-6 første ledd skal lyde:

Rektor utpekes ved valg. Både institusjonenes ansatte og eksterne kandidater kan velges som rektor.

Forslag 11

Universitets- og høyskoleloven § 7-1 skal lyde:

Ved ansettelser m.m. ved universiteter og høyskoler gjelder de alminnelige regler i arbeidsmiljøloven og statsansatteloven, med de særregler som følger av denne lov. Faste ansettelser er hovedregelen i norsk arbeidsliv.

Universitets- og høyskoleloven §§ 7-1 til 7-10 i lovforslaget i denne innstillingen blir §§ 7-2 til 7-11.

Forslag 12

Universitets- og høyskoleloven § 7-3 andre ledd skal lyde:

Dersom behovet for ansettelse er til stede etter ett år, og det ved ny utlysning fortsatt ikke er søkere som fullt ut tilfredsstillende kvalifikasjonskravene, skal den samme personen ansettes midlertidig på nytt i ett år.

§ 7-3 andre ledd i lovforslaget i denne innstillingen blir § 7-3 tredje ledd.

Forslag 13

Universitets- og høyskoleloven § 7-5 tredje ledd skal lyde:

Dersom stillingens faste innehaver ikke gjeninntreder, men fortsetter som valgt eller åremålsansatt leder ut over den første perioden, skal vikaren anses som fast ansatt i virksomheten om vikariatet har vart i mer enn tre år.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for finansiering av lønnskostnader mellom prosjekter for fast ansatte ved statlige universiteter og høyskoler med eksternt finansiering, for eksempel gjennom å endre reg-

lementet for statlige universiteter og høyskoler oppbygging og anvendelse av ubenyttede bevilgninger (jf. rundskriv F-05-20), slik at institusjonene kan benytte avsetninger utover 5 pst. til å investere i de ansatte.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen forskriftsfeste at det kan gjøres unntak fra kravene om norskkunnskaper i forskrift om opptak til høgare utdanning § 2-2 andre ledd ved opptak til utdanningsprogram der samisk er undervisningsspråk og studier i samiske språk.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 16*

Universitets- og høyskoleloven § 1-1 bokstav d skal lyde:
d. bidra til utvikling av samfunnet, og ta særlig hensyn til samfunnets og arbeidslivets kompetansebehov.

Forslag 17

Universitets- og høyskoleloven § 8-4 skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om rangering av søkere for opptak til studier ved universiteter og høyskoler. Det er ikke adgang til å rangere søkere på grunnlag av kjønn.

Forslag 18

Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) sendes tilbake til regjeringen. Videre ber Stortinget regjeringen komme tilbake til Stortinget med en lovproposisjon etter å ha foretatt en ny helhetlig gjennomgang av regelverket vedrørende fusk.

Forslag fra Rødt:*Forslag 19*

Universitets- og høyskoleloven § 12-4 andre ledd andre punktum skal lyde:

Med fusk menes brudd med tydelig angitte regler for gjennomføring av den obligatoriske aktiviteten eller eksamenen som mest sannsynlig har gitt et uberettiget fortrinn eller resultat for studenten selv eller en annen.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

A.

vedtak til lov

om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven)

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1-1 Formålet med universiteter og høyskoler

Universiteters og høyskolars formål er å

- tilby høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå
- utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå
- formidle kunnskap om virksomheten og utbre forståelse for prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv
- bidra til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig utvikling.

§ 1-2 Lovens virkeområde

Loven gjelder for virksomhet knyttet til høyere utdanning.

Loven gjelder for universiteters og høyskolars virksomhet i Norge. Loven gjelder på Svalbard og Jan Mayen dersom ikke annet er fastsatt i eller med hjemmel i loven. Loven gjelder også utdanning som foregår delvis i utlandet, så lenge utdanningen, inkludert tildeling av grader og avvikling av eksamen, har en tydelig tilknytning til virksomheten i Norge.

Kongen kan gi forskrift om

- unntak fra og nødvendige tilpasninger til lovens regler for enkelte institusjoner som tilbyr høyere utdanning
- at loven skal gjelde helt eller delvis for virksomhet som foregår i utlandet
- særlige regler for Svalbard og Jan Mayen dersom stedlige forhold tilsier det
- å utvide eller innskrenke lovens virkeområde for å oppfylle en avtale med en fremmed stat eller en internasjonal organisasjon.

Kapittel 2 Virksomhet og ansvar

§ 2-1 Universiteters og høyskolars oppgaver

Universiteter og høyskoler skal

- tilby høyere utdanning basert på det fremste innenfor forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap
- utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
- bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
- bidra til livslang læring og tilby etter- og videreutdanning
- legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten
- bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid
- samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å bedre kvaliteten på virksomheten og gjøre den mer relevant.

§ 2-2 Akademisk frihet og ansvar

Universiteter og høyskoler skal fremme og verne akademisk frihet og dem som utøver den. Institusjonene skal sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå og utøves i samsvar med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.

Universiteter og høyskoler har ellers rett til å utforme sitt eget faglige og verdimeslige grunnlag innenfor de rammene som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

Universiteter og høyskoler kan ikke gis pålegg eller instruksjoner om

- læreinholdet i undervisningen
- innholdet i forskningen eller i det kunstneriske og faglige utviklingsarbeidet
- innholdet i formidlingen
- individuelle ansettelses eller utnevnelser.

Den som underviser ved et universitet eller en høyskole, har et selvstendig faglig ansvar for innholdet og opplegget av undervisningen innenfor de rammene som institusjonen fastsetter, eller som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

Den som har forskning eller faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid som del av arbeidsoppgavene, har rett til å velge emne og metode for forskningen sin eller utviklingsarbeidet sitt innenfor de rammene som er fastsatt i ansettelsesforholdet eller en særskilt avtale.

Den som er omfattet av fjerde eller femte ledd, har rett til og faglig ansvar for formidling.

Universiteter og høyskoler skal sørge for åpenhet om resultatene fra forskning og faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid. Den som har arbeidsoppgaver som nevnt i femte ledd, har rett til å offentliggjøre resultatene sine og skal sørge for slik offentliggjøring. Det relevante forskningsgrunnlaget skal stilles til rådighet i samsvar med god skikk på det aktuelle fagområdet. Ins-

titusjonen kan samtykke til utsatt offentliggjøring når legitime hensyn tilsier det. Det kan ikke avtales eller fastsettes varige begrensninger i retten til å offentliggjøre resultater utover det som er fastsatt i eller med hjemmel i lov.

§ 2-3 Norsk og samisk fagspråk

Universiteter og høyskoler skal bruke, utvikle og styrke norsk fagspråk, både bokmål og nynorsk.

Institusjoner som er gitt et særlig ansvar for samisk forskning og høyere utdanning, skal bruke, utvikle og styrke samisk fagspråk.

Undervisningsspråket skal være norsk eller samisk. Institusjonene kan gjøre unntak dersom det er faglig begrunnet.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes ansvar etter denne paragrafen.

§ 2-4 Åpne forelesninger

Fysiske forelesninger skal være åpne for allmennheten. Universiteter og høyskoler kan bestemme at forelesninger bare skal være for institusjonens studenter eller grupper av studenter, dersom særlige hensyn taler for det eller det er fastsatt egenbetaling for det aktuelle emnet eller studiet.

§ 2-5 Gratis høyere utdanning ved statlige universiteter og høyskoler

Høyere utdanning ved statlige universiteter og høyskoler skal være gratis.

Departementet kan gi forskrift om at universiteter og høyskoler likevel kan kreve betaling for studier som ikke gir studiepoeng, eller som i hovedsak retter seg mot arbeidslivet eller personer i arbeid. Departementet kan i forskrift fastsette at institusjonene kan kreve dekket enkelte utgifter til læremidler og utstyr.

Departementet kan i særskilte tilfeller godkjenne unntak fra første ledd.

§ 2-6 Egenbetaling for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits

Statlige universiteter og høyskoler skal kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits. Egenbetalingen skal minst dekke institusjonens kostnader for utdanningen.

Institusjonene skal ikke kreve egenbetaling fra

- utenlandske borgere som etter internasjonale avtaler har rett til å bli likebehandlet med norske borgere
- utenlandske borgere som kan ha rett til lån og stipend på samme vilkår som norske borgere etter utdanningsstøtteleven og forskrift fastsatt med hjemmel i denne
- doktorgradskandidater

- studenter som er omfattet av et institusjonelt utvekslings samarbeid. Institusjonene kan likevel kreve egenbetaling dersom dette ligger til grunn for utvekslingsavtalen.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra første ledd.

§ 2-7 Særlig ansvar for enkelte institusjoner

Universiteter og høyskoler har et særlig ansvar for grunnforskning og kunstnerisk utviklingsarbeid innenfor de områdene der de tildeler doktorgrad. Departementet kan gi enkelte institusjoner et særskilt nasjonalt ansvar for forskning eller undervisning på bestemte fagområder.

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Universitetet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Stavanger og Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet skal bygge opp, drive og vedlikeholde museer med vitenskapelige samlinger og publikumsutstillinger. Departementet kan gi forskrift om samarbeid og arbeidsdeling mellom universitetene.

Departementet kan i samråd med en bestemt institusjon legge driften av en nasjonal fellesoppgave til institusjonen uten at institusjonens egne styringsorganer har ansvaret for den faglige virksomheten.

§ 2-8 Universiteters og høyskolars behandling av personopplysninger

Universiteter og høyskoler kan behandle personopplysninger om en søker, student eller doktorgradskandidat når det er nødvendig for å utføre oppgaver etter denne loven. Institusjonene kan behandle personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når det er nødvendig for å behandle saker etter §§ 12-1 til 12-7, eller den registrerte har gitt opplysningene eller har gitt tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes behandling av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, hvilke personopplysninger som kan behandles, bruk av automatiserte avgjørelser og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 3 Akkreditering, kvalitetssikring og grader mv.

§ 3-1 Institusjonskategori og egennavn

Kongen avgjør hvilken institusjonskategori den enkelte institusjonen tilhører, på grunnlag av vedtak fra NOKUT om akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole.

Departementet fastsetter egennavn på statlige universiteter og høyskoler. Private universiteter og høyskoler fastsetter egnavnet sitt selv. Universiteters og høy-

skolers egennavn skal beskrive hvilken institusjonskategori institusjonen tilhører.

§ 3-2 Akkreditering som vilkår for å tilby høyere utdanning

Studietilbud i høyere utdanning skal være akkreditert av NOKUT eller av et universitet, en vitenskapelig høyskole eller en høyskole med myndighet til å akkreditere sine egne studietilbud.

Akkreditering etter denne loven er et vedtak basert på en faglig vurdering av om en institusjon eller et studietilbud oppfyller standardene og kriteriene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Tilfredsstillende kvalitetssikring, jf. § 3-5, er et vilkår for akkreditering. Akkrediterte studier skal være i samsvar med det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket.

Departementet gir forskrift om standarder og kriterier for akkreditering av institusjoner og studietilbud.

§ 3-3 NOKUTs akkreditering av institusjoner og studietilbud

NOKUTs akkreditering av institusjoner og studietilbud skal baseres på faglige vurderinger fra eksterne sakkyndige oppnevnt av NOKUT. NOKUT kan bare akkreditere studietilbud fra nye tilbydere dersom studietilbudet minst fører til en bachelorgrad.

Dersom NOKUT avviser eller avslår en søknad om akkreditering, kan NOKUT i særskilte tilfeller vedta at institusjonen ikke vil få behandlet en ny søknad om akkreditering før etter en periode på inntil to år.

Ved klage på NOKUTs vedtak om akkreditering kan ikke klageinstansen overprøve NOKUTs faglige vurderinger. Vedtak om akkreditering kan bare påklages av søkeren.

§ 3-4 Universiteters og høyskoleers akkreditering av egne studietilbud

Universiteters og høyskoleers rett til å akkreditere egne studietilbud skal være innenfor rammene av vedtak om institusjonskategori etter § 3-1 og hvilke grader og yrkesutdanninger institusjonen har rett til å gi etter § 3-8. Institusjonene skal dokumentere at studietilbudene oppfyller standardene og kriteriene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven, jf. § 3-2 andre ledd.

Universiteter kan akkreditere egne studietilbud på alle nivåer.

Vitenskapelige høyskoler og høyskoler med institusjonsakkreditering kan akkreditere egne studietilbud på lavere grads nivå. På fagområder der institusjonene kan tildele doktorgrad, kan de akkreditere egne studietilbud på høyere grads nivå. På fagområder der institusjonene ikke kan tildele doktorgrad, må de søke NOKUT om akkreditering av studietilbud på høyere grads- og doktorgradsnivå.

Departementet kan trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten etter andre og tredje ledd dersom institusjonene ikke tilfredsstillende kravene til kvalitetssikring som er fastsatt i eller med hjemmel i § 3-5.

§ 3-5 Kvalitetssikring

Universiteter og høyskoler skal ha et tilfredsstillende internt system for å sikre og videreutvikle utdanningskvaliteten. Studentevalueringer skal inngå i dette systemet.

Kriteriene for det interne kvalitetsarbeidet ved universiteter og høyskoler og for NOKUTs eksterne kvalitetssikring skal være i samsvar med kravene i de europeiske standardene og retningslinjene for kvalitetssikring i høyere utdanning.

Departementet kan gi forskrift om krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid.

§ 3-6 Tilsyn med institusjoner, studietilbud og kvalitetsarbeid

NOKUT skal føre tilsyn med universiteters og høyskoleers kvalitetsarbeid og med at institusjoner og studietilbud oppfyller de gjeldende standardene og kriteriene for akkreditering.

Institusjonene skal legge til rette for at NOKUT skal kunne utføre tilsynet. NOKUT kan kreve nødvendige og relevante opplysninger og redegjørelser for å kunne utføre tilsynet.

Dersom NOKUT finner at kvalitetsarbeidet ved en institusjon ikke er tilfredsstillende, eller at en institusjon eller et studietilbud ikke oppfyller de gjeldende standardene og kriteriene for akkreditering, kan NOKUT pålegge institusjonen å rette forholdene innen en gitt frist.

Dersom fristen for å rette forholdene etter tredje ledd er utløpt og forholdene fortsatt ikke er tilfredsstillende, kan NOKUT vedta at institusjonens adgang til å få behandlet søknader om akkreditering av institusjonen eller studietilbud faller bort. Institusjonen kan kreve nytt tilsyn ett år etter vedtaket. Dersom NOKUT i tilsynet kommer til at forholdene er tilfredsstillende, får institusjonen igjen mulighet til å søke om akkreditering.

Dersom fristen for å rette manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering etter tredje ledd er utløpt og institusjonen eller studietilbudet fortsatt ikke oppfyller dem, kan NOKUT trekke akkrediteringen av institusjonen eller studietilbudet tilbake. Dersom en institusjon eller et studietilbud mister akkrediteringen, kan NOKUT i særskilte tilfeller vedta at en ny søknad om akkreditering først vil bli behandlet etter en periode på inntil to år.

Ved klage på NOKUTs vedtak i forbindelse med tilsyn kan ikke klageinstansen overprøve NOKUTs faglige vurderinger. Vedtak i forbindelse med tilsyn kan bare påklages av den vedtaket direkte retter seg mot.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn etter denne paragrafen.

§ 3-7 Gradssystemet

Gradssystemet består av gradene bachelor, master og philosophiae doctor (ph.d.) eller philosophiae doctor i kunstnerisk utviklingsarbeid (ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid).

I tillegg kan følgende grader gis:

- a. høyskolekandidat
- b. master (integrrert, fem år)
- c. master i rettsvitenskap
- d. øvrige mastergrader
- e. candidatus/candidata medicinae (cand.med.)
- f. candidatus/candidata medicinae veterinariae (cand.med.vet.)
- g. candidatus/candidata psychologiae (cand.psychol.)
- h. candidatus/candidata theologiae (cand.theol.)
- i. doctor philosophiae (dr.philos.).

Bachelorgrad og høyskolekandidatgrad er lavere grader. Mastergrader og cand.med., cand.med.vet., cand.psychol. og cand.theol. er høyere grader. Ph.d., ph.d. i kunstnerisk utviklingsarbeid og dr.philos. er doktorgrader.

§ 3-8 Grader, titler og yrkesutdanninger

Akkreditering av studietilbudet er et vilkår for å kunne tildele den tilhørende graden. Departementet gir forskrift om hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi, om omfanget av studier som fører til en grad eller yrkesutdanning, og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til.

Departementet kan gi forskrift om

- a. krav til de ulike gradene, blant annet om omfanget av selvstendig arbeid i høyere grad
- b. nasjonale rammeplaner for enkelte studier
- c. institusjonenes adgang til å gi grader i samarbeid med andre institusjoner og om akkreditering av fellesgrader som innebærer unntak fra § 3-2
- d. obligatoriske nasjonale deleksamener i enkelte emner, og om resultatet skal føres på vitnemålet.

Departementet gir forskrift om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

§ 3-9 Æresdoktor

Universiteter og høyskoler som kan tildele doktorgrad, kan på doktorgradens fagområde tildele graden æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig eller kunstnerisk innsats eller for fremragende arbeid til gagn for vitenskapen eller kunsten.

§ 3-10 Forbud mot misbruk av gradstitler

Titler etter §§ 3-7 til 3-9 kan bare brukes ved oppnådd grad eller ved godkjenning av utenlandsk utdanning som er faglig jevn god med norsk grad etter § 9-4.

Det er forbudt å bruke titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som disse titlene, eller som kan forveksles med dem.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel alene eller som en del av en annen tittel uten å ha rett til det.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

§ 3-11 Forbud mot misbruk av betegnelsene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole

Betegnelsene universitet og vitenskapelig høyskole kan bare brukes av en institusjon som er akkreditert som universitet eller vitenskapelig høyskole, jf. § 3-2, og som har fått vedtak om at den tilhører en slik institusjonskategori, jf. § 3-1. Betegnelsen høyskole kan bare brukes av en institusjon som er akkreditert som høyskole, eller som gir akkrediterte studietilbud, jf. § 3-2. Betegnelsen universitetssykehus kan bare brukes av virksomheter som er godkjent som universitetssykehus etter spesialisthelsetjenesteloven.

En institusjon som ikke har akkreditering etter første ledd, kan ikke bruke en betegnelse som gir inntrykk av å ha slik akkreditering, eller som er egnet til å forveksles med en betegnelse som er nevnt i første ledd. Den kan heller ikke markedsføre seg på en måte som gir inntrykk av at institusjonen har slik akkreditering.

Departementet kan gi dispensasjon til bruk av etablerte sammensatte betegnelser som ikke er egnet til å forveksles med betegnelsene som er nevnt i første ledd.

Departementet fastsetter hvilke betegnelser universiteter og høyskoler skal bruke på andre språk.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt bruker en betegnelse eller har markedsføring i strid med denne paragrafen.

Departementet kan gi forskrift om forbud mot misbruk av institusjonsbetegnelser og om overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

§ 3-12 Bevilling som statsautorisert translatør

Departementet gir bevilling som statsautorisert translatør. Departementet kan gi forskrift om vilkårene for slik bevilling.

Tittelen statsautorisert translatør kan bare brukes av den som er gitt bevilling etter første ledd, og kan bare brukes i forbindelse med oversettelse til og fra de språkene som bevillingen gjelder for.

Den som i strid med paragrafen forsettlig eller uaktsomt bruker en slik tittel, alene eller som en del av en tittel, kan straffes med bøter.

Kapittel 4 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner

§ 4-1 Styret

Styret er det øverste organet ved universiteter og høyskoler. Styret skal trekke opp strategien for institusjonens utdannings- og forskningsvirksomhet og annen faglig virksomhet og legge planer for den faglige utviklingen.

Styret skal fastsette mål og resultatkrav og sikre at institusjonens økonomiske ressurser og eiendom disponeres i samsvar med reglene gitt av den overordnede myndigheten, og etter forutsetningene for de tildelte bevilgningene eller andre bindende vedtak.

Styret skal hvert år avgi et årsregnskap med en redegjørelse for resultatene av virksomheten og fastsette budsjettet for kommende år.

Styret skal fastsette en skriftlig instruks for og føre tilsyn med virksomhetens daglige ledelse.

Styret selv fastsetter institusjonens interne organisering på alle nivåer. Organiseringen skal sikre at studentene og de ansatte blir hørt. Nedleggelse av studiesteder skal likevel avgjøres av Kongen i statsråd.

Styreleder og styremedlemmer skal få en rimelig godtgjøring for vervet. Departementet fastsetter godtgjøringen.

§ 4-2 Delegering

Styret kan delegerere avgjørelsesmyndighet til andre ved institusjonen dersom det ikke er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegerere.

§ 4-3 Styrets sammensetning

Styret skal ha elleve medlemmer. Fire av medlemmene skal velges blant ansatte i vitenskapelige stillinger, ett blant de teknisk og administrativt ansatte, to blant studentene, mens fire skal være eksterne medlemmer. Departementet utpeker ett av de eksterne styremedlemmene til å være styrets leder. Dersom institusjonen har en valgt rektor, jf. § 4-6, trer rektor inn i styret i stedet for et medlem valgt blant ansatte i vitenskapelige stillinger.

Styret selv kan ved tilslutning fra minst halvparten av styrets medlemmer vedta en annen styresammensetning enn fastsatt i første ledd. Ansatte i vitenskapelige stillinger, teknisk og administrativt ansatte, studenter og eksterne skal være representert i styret. Ingen av gruppene skal ha flertall alene.

Styret selv kan med to tredels flertall fastsette at styret skal ha et flertall av eksterne medlemmer. Ansatte i vitenskapelige stillinger, teknisk og administrativt ansatte og studenter skal være representert i styret.

Departementet kan i særlige tilfeller fastsette en annen styresammensetning eller styreordning.

§ 4-4 Valg og oppnevning av styret

Styremedlemmer som er ansatt ved institusjonen, og varamedlemmene for dem, velges for fire år. Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmene for dem, velges for ett år. Eksterne styremedlemmer, og varamedlemmene for dem, oppnevnes for fire år.

Dersom de midlertidig ansatte i vitenskapelige stillinger utgjør mer enn 25 prosent av de ansatte i vitenskapelige stillinger ved institusjonen, skal de velge ett av styremedlemmene fra de ansatte i vitenskapelige stillinger. Det skal være et særskilt valg for denne gruppen. Et slikt styremedlem velges for ett år.

Departementet kan i særlige tilfeller forlenge styrets funksjonsperiode og styremedlemmenes tjenestetid.

Institusjonenes styre foreslår eksterne styremedlemmer og varamedlemmer. For kunsthøyskoler fremmes forslag av høyskolens styre og av Kulturdirektoratet. Sametinget oppnevner to av de eksterne styremedlemmene og ett varamedlem ved Samisk høyskole. Departementet oppnevner styreledere, med mindre institusjonen har valgt rektor som styrets leder, og andre eksterne medlemmer og varamedlemmer.

Et styremedlem som har fungert sammenhengende i vervet i åtte år ved begynnelsen av den nye valgperioden, kan ikke gjenvelges.

Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets.

Styret selv fastsetter nærmere regler om valg av styremedlemmer.

§ 4-5 Ansatt rektor

Rektor skal ansettes på åremål med mindre rektor er valgt etter § 4-6. Styret selv lyser ut stillingen og ansetter rektor. Ansettelsesprosessen skal sikre at studentene og de ansatte blir hørt.

Rektor er daglig leder for institusjonen innenfor de rammene styret fastsetter.

§ 4-6 Valgt rektor

Rektor kan utpekes ved valg dersom styret bestemmer det. Både institusjonens ansatte og eksterne kandidater kan velges som rektor.

Valgt rektor er styrets leder. På vegne av styret har valgt rektor det overordnede ansvaret for og skal lede og føre tilsyn med institusjonens virksomhet.

Rektor velges for en periode på fire år med mindre særlige grunner tilsier en annen varighet. En rektor som ved begynnelsen av den nye valgperioden har fungert i vervet i åtte år sammenhengende, kan ikke gjenvelges. Styret selv kan bestemme at prorektor overtar dersom valgt rektor fratrer vervet i løpet av det siste året av funksjonstiden.

En valgt rektor som ikke allerede er fast ansatt ved institusjonen, trer inn i en åremålsstilling.

Ved valg av rektor skal stemmene til de ansatte ved opptelling vektes 70–75 prosent, og stemmene til studentene skal vektes 25–30 prosent. Dersom rektor velges i særskilt valgforsamling, skal stemmene vektes tilsvarende.

Styret selv fastsetter nærmere regler om valget.

§ 4-7 Administrerende direktør

Dersom en institusjon har valgt rektor etter § 4-6, skal det ansettes en administrerende direktør ved institusjonen.

Direktøren skal være leder for den samlede administrative virksomheten ved institusjonen innenfor de rammene styret fastsetter.

§ 4-8 Styrets saksbehandling

Styret selv skal fastsette en styreinstruks som gir nærmere regler om styrets arbeid og saksbehandling. Styreinstruksen skal blant annet inneholde regler om hvilke saker som skal styrebehandles, og rektors arbeidsoppgaver og plikter overfor styret. Styreinstruksen skal også inneholde regler for innkalling og møtebehandling.

Styret skal være åpent om arbeidet sitt. Styrets møter skal holdes for åpne dører hvis ikke styret bestemmer noe annet.

§ 4-9 Alminnelig flertallskrav og vedtaksførhet

Styret treffer avgjørelser med alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Ved stemmelikhet er møteleders stemme avgjørende.

Styret er vedtaksført når mer enn halvparten av medlemmene deltar i styrebehandlingen.

§ 4-10 Adgang til å avsette styret

Dersom styret ved sine disposisjoner bringer institusjonens virksomhet i fare, kan Kongen i statsråd avsette styret og oppnevne et midlertidig styre inntil nytt styre er valgt og oppnevnt.

Kongen i statsråd kan avsette et styremedlem dersom særlig tungtveiende grunner taler for det eller særlige omstendigheter svekker tilliten til styremedlemmet.

Kapittel 5 Organisering og ledelse ved private institusjoner

§ 5-1 Organisering og ledelse

Private universiteter og høyskoler skal være aksjeselskap etter aksjeloven eller stiftelser etter stiftelsesloven.

Styret ved private universiteter og høyskoler skal ha representanter fra studenter og ansatte. Styret skal bestå av minst fem medlemmer. Dersom styret har mer enn ti

medlemmer, skal studenter og ansatte ha minst to medlemmer hver. Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innenfor den enkelte valg- og oppnevningsskrets.

Styret skal være åpent om arbeidet sitt.

Styret skal etablere og gjennomføre systematiske kontrolltiltak for å sikre at krav fastsatt i eller med hjemmel i denne loven oppfylles. Departementet kan gi forskrift om slik internkontroll.

Styret skal sørge for at studentene får den utdanningen som er forutsatt som grunnlag for akkrediteringen, at alle vilkår for eventuelle offentlige tilskudd oppfylles, og at virksomheten drives i samsvar med lover og forskrifter.

Styret selv skal fatte vedtak om at det er forsvarlig å starte opp et nytt studieår. Vedtaket skal fattes før studiestart.

§ 5-2 Delegering

Styret kan delegere avgjørelsesmyndigheten til andre ved institusjonen dersom det ikke er fastsatt i loven at styret selv skal ta avgjørelsen, eller det er andre særlige begrensninger i adgangen til å delegere.

§ 5-3 Taushetsplikt

Reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven §§ 13 til 13 e gjelder for private universiteter og høyskoler.

§ 5-4 Krav om kjønnsbalanse

Private universiteter og høyskoler skal regnes som offentlige organer etter likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om kjønnsbalanse i offentlige utvalg.

Kapittel 6 Statstilskudd, egenbetaling og tilsyn med private universiteter og høyskoler

§ 6-1 Vilkår for statstilskudd

Private institusjoner som er akkreditert som høyskole, vitenskapelig høyskole eller universitet, kan etter søknad til departementet tildeles statstilskudd til å dekke driftskostnader for den akkrediterte virksomheten.

Private høyskoler som ikke har institusjonsakkreditering, kan likevel etter søknad til departementet tildeles statstilskudd til å dekke driftskostnader for studier som er akkreditert av NOKUT, dersom det er særlige samfunnsmessige behov for virksomheten.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for statstilskudd.

§ 6-2 Statstilskudd, egenbetaling og utdelinger

Private universiteter og høyskoler skal bruke statstilskudd og egenbetaling fra studentene til akkrediterte studier og innenfor lovens formål.

Private universiteter og høyskoler som mottar stats-tilskudd, skal la tilskuddet og egenbetaling komme studentene til gode. Institusjonene kan ikke foreta utdelinger.

Private universiteter og høyskoler som mottar stats-tilskudd, skal ikke bruke statstilskuddet til å dekke drifts-kostnader for studier til studentgrupper som skal avkre-ves egenbetaling etter § 2-6.

Private universiteter og høyskoler som ikke mottar statstilskudd, kan ikke foreta utdelinger som fører til at egenkapitalen blir lavere enn 20 prosent av verdien av eiendelene.

Departementet kan gi forskrift om disponering av statstilskudd og egenbetaling, blant annet ved avvikling av akkreditert virksomhet.

§ 6-3 Avtaler med nærstående parter

Private universiteter og høyskoler kan overfor nær-stående parter ikke inngå avtaler eller overføre midler på vilkår som avviker fra det som ville vært fastsatt mel-lom uavhengige parter. Institusjonene må kunne doku-mentere at de ikke har avtaler på slike vilkår.

Departementet kan kreve dokumentasjon fra nær-stående parter som det er behov for i tilsynet med priva-te universiteter og høyskoler etter første ledd.

Departementet kan gi forskrift om avtaler med nær-stående parter, blant annet om hvem som regnes som nærstående, og krav om dokumentasjon.

§ 6-4 Tilsyn med private universiteter og høyskoler

Departementet skal føre tilsyn med private univer-siteter og høyskoler.

De private institusjonene skal legge til rette for at departementet kan utføre tilsynet. Departementet kan kreve nødvendige og relevante opplysninger og rede-gjørelser for å kunne utføre tilsynet.

Departementet kan kreve at institusjonens revisor og regnskapsfører utleverer opplysninger etter andre ledd uten at lovbestemt eller avtalt taushetsplikt er til hinder for det.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn etter den-ne paragrafen.

§ 6-5 Rapporteringsplikt og meldeplikt

Private universiteter og høyskoler skal rapportere regnskapsinformasjon.

De private institusjonene skal melde fra særskilt til departementet før fusjon, fisjon, salg, omdanning eller avvikling av virksomheten.

Departementet kan gi forskrift om institusjonenes rapporteringsplikt og meldeplikt, blant annet om hva rapportene og meldingene skal inneholde, og hvordan de skal utformes.

§ 6-6 Krav til regnskap og revisjon

Unntakene fra plikten til årsberetning og årsregn-skap for små foretak i regnskapsloven § 3-1 første ledd andre punktum og andre ledd andre punktum og unn-taket fra revisjonsplikten i revisorloven § 2-1, jf. aksjelo-ven § 7-6, gjelder ikke for private universiteter og høy-skoler.

Private universiteter og høyskoler skal ha et økono-misk skille mellom de akkrediterte og de ikke-akkredi-terte delene av virksomheten. Det skal gå fram av regn-skapene at institusjonene opprettholder et slikt skille.

Departementet kan gi forskrift om krav til regnskap, dokumentasjon og revisjon.

§ 6-7 Pålegg om retting

Dersom departementet avdekker brudd på reglene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet pålegge private universiteter og høyskoler å rette forholdene innen en gitt frist.

§ 6-8 Krav om tilbakebetaling av statstilskudd

Dersom statstilskudd disponeres i strid med reglene som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet kreve til-skuddet tilbakebetalt. Vedtak om tilbakebetaling av statstilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 6-9 Tvangsmulkt og overtredelsesgebyr

Departementet kan ilegge private universiteter og høyskoler tvangsmulkt for å sikre at pålegg om retting etter § 6-7 blir fulgt. Tvangsmulkten skal fastsettes som løpende dagmulkt fra utløpet av fristen som er satt i på-legget, og inntil pålegget er fulgt opp.

Departementet kan ilegge private universiteter og høyskoler overtredelsesgebyr dersom en institusjon el-ler noen som opptrer på vegne av institusjonen, forsett-lig eller uaktsomt overtrer regler som er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt og overtredelsesgebyr etter denne paragrafen.

§ 6-10 Tilbaketrekking av akkreditering

Dersom private universiteter eller høyskoler ikke følger pålegg om retting av alvorlige forhold innen en gitt frist, jf. § 6-7, kan departementet trekke akkredite-ringen av institusjonen eller studietilbudet tilbake.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved tilbaketrekking av akkreditering etter første ledd.

Kapittel 7 Ansettelses

§ 7-1 Likestilling

Universiteter og høyskoler skal arbeide aktivt, mål-rettet og planmessig for likestilling mellom kjønnene,

for annen likestilling og for å hindre diskriminering, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 26.

Dersom ett kjønn er klart underrepresentert innenfor en stillingskategori av undervisnings- og forskningsstillinger, skal de som er av det kjønn, spesielt oppfordres til å søke. Dersom søkere er likt eller tilnærmet likt kvalifisert, skal det legges vekt på å oppnå likestilling mellom kjønn.

§ 7-2 Ansettelse i undervisnings- og forskningsstillinger

Undervisnings- og forskningsstillinger skal lyses ut med kvalifikasjonskrav med mindre annet er fastsatt i lov, forskrift eller tariffavtale.

Ansettelse i undervisnings- og forskningsstillinger skal gjøres på grunnlag av en innstilling. Innstillingen skal baseres på kvalifikasjonskravene i utlysingen og en vurdering fra en sakkyndig komite. Begge kjønn skal være representert i den sakkyndige komiteen. I stillinger hvor det stilles krav om utdanningsfaglig kompetanse, skal det vurderes særskilt om søkerne oppfyller dem. Styret selv bestemmer hvem som skal innstille, og fastsetter nærmere regler om innstilling.

Ansettelsesorganet kan i særskilte tilfeller fravike kravet om sakkyndig vurdering for undervisnings- og forskningsstillinger som ikke er førstestillinger eller professorstillinger.

Styret kan opprette ett eller flere ansettelsesutvalg som skal ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger. Styret selv skal fastsette sammensetningen av ansettelsesutvalgene. Studentene skal være representert i ansettelsesutvalget dersom ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten og kriteriene for ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskningsstillinger.

§ 7-3 Midlertidig ansettelse i undervisnings- og forskningsstillinger

Dersom ingen søkere tilfredsstiller kvalifikasjonskravene for ansettelse i en utlyst undervisnings- og forskningsstilling og det på grunn av undervisningssituasjonen er helt nødvendig å ansette noen, kan et universitet eller en høyskole ansette en søker midlertidig i inn-til ett år i en lavere stilling. Søkeren må oppfylle kvalifikasjonskravene til den lavere stillingen.

Permisjoner som den ansatte har krav på etter lov eller tariffavtale, skal ikke medregnes ved beregning av ansettelsesperioden etter første ledd.

§ 7-4 Særskilte ansettelsesregler for statlige universiteter og høyskoler

Ved statlige universiteter og høyskoler skal styret selv ansette avdelingsledere og administrativ leder. Styret selv kan fastsette at avdelingsleder skal ansette leder for grunnenhet.

Ansettelse av prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør etter § 4-7 skal gjøres på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg. Styret selv skal fastsette innstillingsutvalgets sammensetning. Studentene skal være representert i innstillingsutvalget dersom ikke styret enstemmig bestemmer noe annet.

Dersom styret ansetter noen i en annen administrativ lederstilling enn nevnt i andre ledd, skal det gjøres etter innstilling fra rektor eller administrerende direktør dersom rektor er valgt etter § 4-6.

Ansettelse i tekniske eller administrative stillinger gjøres av et ansettelsesråd som er oppnevnt etter reglene i statsansatteloven. Styret bestemmer om det skal være ett eller flere ansettelsesråd ved institusjonen.

§ 7-5 Vikar for valgt eller åremålsansatt leder ved statlige universiteter og høyskoler

Ved statlige universiteter og høyskoler skal en vikar for en arbeidstaker som har permisjon for å være valgt eller åremålsansatt leder, fratrukket stillingen uten oppsigelse etter fire år.

Dersom vikariatet har vart i mer enn tre år, skal personen om mulig tilbys annen passende stilling i virksomheten. Vikaren får også fortrinnsrett til ansettelse i staten på samme vilkår som etter statsansatteloven § 24.

§ 7-6 Ansettelse på åremål

Ansettelse på åremål kan brukes for

- a. rektor
- b. prorektor
- c. leder for avdeling og grunnenhet
- d. undervisnings- og forskningsstillinger hvor skapende eller utøvende kunstnerisk kompetanse er et vesentlig element i kompetansen som kreves
- e. stillinger på innstegsvilkår
- f. postdoktorer
- g. stipendiater
- h. spesialistkandidater
- i. vitenskapelige assistenter
- j. studentombud

Åremålsperioden etter første ledd bokstav a, b og c skal være fire år. Ingen kan være ansatt på åremål etter bokstav a og b i en sammenhengende periode på mer enn åtte år, og ikke mer enn tolv år etter bokstav c. Dersom særlige grunner taler for det, kan departementet, etter forslag fra styret, fastsette en annen åremålsperiode enn fire år.

Åremålsperioden etter første ledd bokstav e skal være seks til sju år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav f og g skal være tre til fire år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav h skal være to til fire år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav i skal være inntil to år. Åremålsperioden etter første ledd bokstav d og j skal være fire til seks år.

For stillinger etter første ledd bokstav d til i kan ingen være ansatt i mer enn én åremålsperiode i samme stillingskategori ved samme institusjon. For stillinger etter første ledd bokstav j kan ingen være ansatt på åremål i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Departementet kan gi forskrift om framgangsmåten og kriteriene for ansettelse, om varighet og om arbeidets omfang og innhold for stillinger etter første ledd bokstav f til i. Departementet kan gi forskrift om beregning av ansettelsestid for stipendiater etter statsansatte-loven § 9.

For stillinger etter første ledd bokstav e kan departementet gi forskrift om vilkår for å ansette i stillingen og om varighet. Dersom de fastsatte kompetansekravene er oppfylt, skal den aktuelle personen ansettes i fast stilling ved utløpet av åremålsperioden.

§ 7-7 Særregel om ekstraervert

Universiteter og høyskoler kan ansette personer i ekstraervert på åremål i inntil 20 prosent av en undervisnings- og forskningsstilling.

Åremålsperioden skal være fra to til seks år.

Departementet kan gi forskrift om varighet.

§ 7-8 Ansettelse uten utlysing

Dersom særlige grunner taler for det, kan styret selv ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger uten at stillingene er lyst ut først. Dette gjelder ikke dersom mer enn ett medlem av styret motsetter seg det.

Dersom særlige grunner taler for det, kan styret ved statlige universiteter og høyskoler selv ansette personer i stillinger som prorektor eller leder for avdeling og grunnenhet uten at stillingen er lyst ut først.

§ 7-9 Enerett til bruk av visse stillingstitler

Stillingstittelen professor kan bare brukes om stillinger på høyeste vitenskapelige eller kunstneriske nivå ved universiteter og høyskoler.

Den som har hatt stilling som professor i minst ti år, eller som etter kortere tjenestetid blir pensjonert fra en slik stilling, har rett til å bruke tittelen etter fratreden fra stillingen.

Den som er avskjediget eller fradømt sin stilling som professor, har ikke rett til å bruke stillingstittelen professor.

Den som forsettlig eller uaktsomt bruker tittelen professor i strid med denne paragrafen, alene eller som del av en tittel, kan straffes med bøter.

Departementet kan gi forskrift om at andre titler på undervisnings- og forskningsstillinger skal gis tilsvarende beskyttelse.

§ 7-10 Klage på vedtak om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon og avskjed ved statlige universiteter og høyskoler

Klage på vedtak om ordensstraff, oppsigelse, suspensjon og avskjed avgjøres av styret selv eller av departementet når vedtaket er fattet av styret.

Kapittel 8 Opptak til høyere utdanning

§ 8-1 Krav for opptak til høyere utdanning

Søkere skal ha generell studiekompetanse for å være kvalifisert for opptak til studier ved universiteter og høyskoler. Med generell studiekompetanse menes fullført og bestått studieforberedende norsk videregående opplæring.

Departementet kan gi forskrift om generell studiekompetanse og om at også annen utdanning eller kombinasjon av utdanning og yrkespraksis kan gi generell studiekompetanse.

Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om generell studiekompetanse for enkelte studier eller emner.

Departementet kan gi forskrift om at institusjonene i særskilte tilfeller kan gi søkere dispensasjon fra kravet om generell studiekompetanse ved opptak til et enkelt studium dersom søkerne har de nødvendige faglige forutsetningene for det aktuelle studiet.

Departementet kan gi forskrift om spesielle opptakskrav dersom hensynet til gjennomføringen av studiet eller utøvelse av yrket gjør det nødvendig.

Institusjonene kan gi forskrift om faglige minstekrav ved opptak til høyere grads studier.

§ 8-2 Opptak på grunnlag av realkompetanse

Universiteter og høyskoler kan gi en søker som er 25 år eller eldre i opptaksåret, og som ikke har generell studiekompetanse, opptak til et studium dersom søkeren på grunnlag av realkompetanse har de nødvendige faglige forutsetningene for det aktuelle studiet.

§ 8-3 Adgangsregulering til et bestemt studium

Departementet kan gi forskrift om adgangsregulering til et bestemt studium dersom det er nødvendig etter en samlet vurdering av utdanningen i landet.

Dersom kapasitetshensyn eller ressurs-hensyn krever det, kan styret selv regulere adgangen til et enkelt studium eller deler av det innenfor de rammene og målene som settes av departementet.

§ 8-4 Rangering

Departementet kan gi forskrift om rangering av søkere for opptak til studier ved universiteter og høyskoler, blant annet om positiv særbehandling ved opptak til et bestemt studium.

§ 8-5 Gjennomføring av opptak

Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptaket til studier ved universiteter og høyskoler og om dokumentasjon, saksbehandling og klagebehandling.

Det skal være eget opptak til høyere grads studier.

Institusjonene og den nasjonale opptakstjenesten kan behandle personopplysninger om en søker når det er nødvendig for å behandle en søknad om opptak. Opplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, kan behandles dersom den registrerte har gitt opplysningene eller har gitt tillatelse til å innhente dem.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av personopplysninger ved gjennomføring av opptak, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, bruk av automatiserte avgjørelser og om adgangen til innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 9 Godkjenning av utdanning og kompetanse

§ 9-1 Faglig godkjenning av utdanning fra andre norske universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler skal godkjenne utdanning fra andre norske universiteter og høyskoler som del av en students utdanning ved institusjonen og med samme antall studiepoeng dersom utdanningen gir et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt. Det skal ikke gis dobbel uttelling for samme faginnhold innenfor samme grad.

Utdanninger som er akkreditert etter den tidligere privathøyskoleloven eller tidligere ordninger for akkreditering av høyere utdanning, likestilles med akkreditert utdanning etter denne loven.

§ 9-2 Faglig godkjenning av utdanning som ikke er regulert av denne loven, og av dokumentert realkompetanse

Universiteter og høyskoler kan godkjenne utdanning fra norske institusjoner som ikke er regulert av denne loven, utenlandsk utdanning som ikke er høyere utdanning, og dokumentert realkompetanse som del av en students utdanning ved institusjonen dersom studenten har oppnådd et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt, og studenten skal få uttelling i studiepoeng tilsvarende det læringsutbyttet som kreves for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

§ 9-3 Faglig godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Universiteter og høyskoler kan godkjenne utenlandsk høyere utdanning som del av en students utdanning ved institusjonen dersom utdanningen gir et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

Dersom den høyere utdanningen er gjennomført i en stat som har ratifisert Lisboakonvensjonen eller UNESCOs globale konvensjon, skal institusjonen godkjenne utdanningen med mindre institusjonen kan påvise betydelige forskjeller mellom utdanningen det er søkt om godkjenning for, og utdanningen den sammenlignes med.

Ved godkjenning trenger ikke studenten å ta tilsvarende emner på nytt, og studenten skal få uttelling i studiepoeng tilsvarende det læringsutbyttet som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen.

§ 9-4 Godkjenning av faglig jevngradighet for fullført grad fra utenlandsk høyere utdanning

Institusjonsakkrediterte universiteter og høyskoler kan godkjenne en grad som er fullført ved utenlandske universiteter eller høyskoler, som faglig jevngrad med et studium ved institusjonen. Dersom graden blir godkjent, har søkeren rett til å bruke tittelen som er fastsatt for studiet som den utenlandske utdanningen er jevngrad med.

§ 9-5 Faglig godkjenning av udokumentert utenlandsk høyere utdanning

Institusjonsakkrediterte universiteter og høyskoler kan godkjenne en utenlandsk høyere utdanning som helt eller delvis ikke kan dokumenteres, dersom søkeren har oppnådd et læringsutbytte tilsvarende det som er fastsatt for det aktuelle studiet ved den godkjennende institusjonen. Institusjonen kan kreve at søkeren avlegger prøve til kontroll av læringsutbyttet.

§ 9-6 Vederlag for faglig vurdering av utenlandsk doktorgrad

Universiteter og høyskoler kan kreve et vederlag fra søkere for å dekke institusjonens utgifter til faglig vurdering av utenlandsk doktorgrad. Det kan ikke kreves slikt vederlag når personen søker en utlyst stilling ved institusjonen hvor det er krav om doktorgrad for ansettelse.

§ 9-7 Generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning

Departementet kan gi generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter søknad fra enkeltpersoner dersom utdanningen i nivå og omfang er likestilt med akkreditert norsk høyere utdanning, jf. §§ 3-2, 3-7 og 3-8.

Vedtak om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning skal være i samsvar med Lisboakonvensjonen og UNESCOs globale konvensjon.

Vedtak om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning kan bare påklages av søkeren.

§ 9-8 *Behandling av søknader om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning*

Ved behandling av søknader om generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter § 9-7 kan det behandles personopplysninger, inkludert personopplysninger som er nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10.

Vedtak om generell godkjenning kan fattes ved helt eller delvis automatisert saksbehandling. Søkeren kan kreve at vedtaket overprøves manuelt.

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at en person har godkjenningsvedtak etter § 9-7, kan deles automatisk med en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. § 15-1. Vedtak kan deles bare når den registrerte har bestemt det.

§ 9-9 *Samordning av vedtak om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning*

Alle som fatter vedtak om godkjenning av utenlandsk høyere utdanning etter §§ 9-3 til 9-5 og 9-7, skal samordne praksisen sin for godkjenning av utenlandsk høyere utdanning.

Vedtak om godkjenning skal registreres i et register for samordning av godkjenning av utenlandsk høyere utdanning. Departementet kan gi forskrift om registeret og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke opplysninger som kan registreres, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 9-10 *Forskrift om godkjenning*

Departementet kan gi forskrift om godkjenning av norsk og utenlandsk høyere utdanning, annen utdanning og dokumentert realkompetanse. Departementet kan også gi forskrift om saksbehandling og klagebehandling.

Kapittel 10 Læringsmiljø, studentrettigheter og studentrepresentasjon

§ 10-1 *Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler*

Universiteter og høyskoler skal sørge for at læringsmiljøet på institusjonen er forsvarlig ut fra en samlet vurdering av hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd.

Læringsmiljøet er de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske og psykososiale helse. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold.

Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå i institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 3-5.

Institusjonen skal samarbeide med studentsamskipnaden om å legge til rette for et godt læringsmiljø og god studentvelferd.

Departementet kan gi forskrift om krav til læringsmiljøet.

§ 10-2 *Universell utforming*

Universiteter og høyskoler skal sørge for at institusjonens alminnelige funksjoner er universelt utformet. Plikten til universell utforming omfatter institusjonens fysiske omgivelser og informasjons- og kommunikasjonsteknologien (IKT), blant annet det digitale læringsmiljøet.

Plikten gjelder ikke utforming som innebærer en uforholdsmessig byrde for institusjonen, jf. likestillings- og diskrimineringsloven §§ 17 og 18.

§ 10-3 *Plikt til å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering*

Universiteter og høyskoler skal arbeide for å forebygge og forhindre trakassering og seksuell trakassering i læringsmiljøet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 13 sjette ledd.

§ 10-4 *Rett til å varsle og forbud mot gjengjeldelse*

Studenter har rett til å varsle om kritikkverdige forhold ved universitetet eller høyskolen. Gjengjeldelse mot studenter som varsler, er forbudt.

§ 10-5 *Individuell tilrettelegging for studenter*

Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, praksis, læremidler og eksamen.

Retten gjelder ikke tilrettelegging som innebærer en uforholdsmessig byrde for institusjonen. Når institusjonen skal vurdere om tilretteleggingen innebærer en uforholdsmessig byrde, skal det særlig legges vekt på

- a. tilretteleggingens effekt
- b. kostnadene ved tilretteleggingen
- c. institusjonens ressurser.

Tilretteleggingen må ikke føre til en reduksjon av de faglige kravene som stilles i det enkelte studiet. For å bestå må studentene oppnå det læringsutbyttet som kreves for studiet.

Plikten til å tilrettelegge for studenter som deltar i studier på Svalbard, gjelder så langt det er mulig og rimelig.

§ 10-6 *Tilrettelegging for gravide studenter og rett til foreldrepermisjon*

Gravide studenter har rett til utsatt eksamen dersom eksamensdatoen er i perioden mellom tre uker før termin og seks uker etter fødsel. Barnets andre foreldre har rett til utsatt eksamen dersom eksamensdatoen er i perioden mellom fødsel og to uker etter fødsel.

En student som får barn under studiene, har rett til permisjon fra studiene under svangerskap og permisjon til omsorg for barn. I permisjonsperioden har studenten fortsatt studierett og rett til å gå opp til eksamen ved institusjonen. Etter endt permisjon har studenten rett til å gjenoppta studiene på tilsvarende nivå som før permisjonen, og universiteter og høyskoler skal legge til rette for at studenten kan gjenoppta studiene så raskt som mulig.

Reglene i arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-5 og § 12-7 gjelder så langt de passer.

Institusjonene kan gi forskrift om tilrettelegging etter denne paragrafen.

§ 10-7 *Permisjon fra studier*

Studenter har rett til permisjon fra studiene når de er i tjeneste etter forsvarsloven § 17, når de har verv i studentpolitiske eller folkevalgte organer, og når det foreligger andre særlige grunner. Studentene skal få permisjon så lenge behovet tilsier det.

I permisjonsperioden har studenten fortsatt studierett og rett til å gå opp til eksamen ved institusjonen.

Institusjonene kan gi forskrift om permisjon.

§ 10-8 *Studentombud*

Universiteter og høyskoler skal sørge for at alle studentene har tilgang til et studentombud.

Studentombudet skal gi studenter råd og hjelp i saker som er knyttet til studiesituasjonen, og bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor institusjonen.

Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke. Studentombudet kan selv bestemme om ombudet skal bistå en student i en sak. Studentombudet har ikke selv myndighet til å avgjøre saker.

Studentombudet har taushetsplikt om opplysninger om noens personlige forhold som ombudet får kjennskap til i forbindelse med arbeidet sitt. Forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g gjelder tilsvarende.

§ 10-9 *Tilsyn med læringsmiljøet*

Arbeidstilsynet skal føre tilsyn med at det fysiske og psykososiale læringsmiljøet er forsvarlig, jf. § 10-1 første ledd. Arbeidsmiljøloven kapittel 18 om tilsyn og tvangsmidler m.m. gjelder så langt det passer.

Digitaliseringsdirektoratet skal føre tilsyn med det digitale læringsmiljøet.

Departementet kan gi forskrift om tilsyn med læringsmiljøet.

§ 10-10 *Læringsmiljøutvalg*

Universiteter og høyskoler skal ha minst ett læringsmiljøutvalg.

Læringsmiljøutvalget skal bidra til at § 10-1 følges, og sikre at studentene kan medvirke i prosessene som gjelder læringsmiljøet.

Studentene og institusjonen skal ha like mange representanter i læringsmiljøutvalget. Utvalget skal velge leder hvert år. Lederen skal annethvert år velges fra institusjonens representanter og annethvert år fra studentenes representanter.

§ 10-11 *Studentorgan*

Studentene kan opprette et studentorgan for å ivareta studentenes interesser og fremme studentenes synspunkter overfor styret ved universitetet eller høyskolen. Tilsvarende kan studentene ved den enkelte avdeling eller grunnenhet opprette et studentorgan for avdelingen eller grunnenheten. Representanter til studentorganene skal velges blant studentene.

Universiteter og høyskoler skal legge forholdene til rette for at studentorganene kan drive sitt arbeid. Institusjonen skal dokumentere omfanget av tilretteleggingen.

Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene.

§ 10-12 *Studentenes representasjon i universiteters og høyskolars organer*

Studenter skal utgjøre minst 20 prosent av medlemmene i alle kollegiale organer ved universiteter og høyskoler som har avgjørelsesmyndighet. Dersom 20 prosent ikke utgjør mer enn ett medlem, kan studentene møte med ytterligere én student med tale- og forslagsrett.

Første ledd kan fravikes dersom organet som har delegert myndighet til det kollegiale organet, enstemmig bestemmer det.

Kapittel 11 Undervisning, eksamen, sensur, klage og vitnemål

§ 11-1 *Studieplan*

Universiteter og høyskoler skal fastsette studieplaner for det faglige innholdet og læringsutbyttet i studiene.

Institusjonene kan gi forskrift om studentenes progresjon som vilkår for studierett.

§ 11-2 *Studiepoeng og studieår*

Studiepoeng er et mål på studentenes arbeidsbelastning, slik at ett studieår på fulltid i omfang og læringsutbytte tilsvarer 60 studiepoeng.

Studieåret skal være 10 måneder dersom det ikke er særskilte grunner til å ha annen lengde på studieåret. Universitetene og høyskolene fastsetter undervisnings-terminene.

§ 11-3 Faglig oppfølging – individuell utdanningsplan

Universiteter og høyskoler skal sørge for god faglig oppfølging av studentene.

Studenter som tar studier som gir 60 studiepoeng eller mer, skal ha en individuell utdanningsplan som er utarbeidet av institusjonen i samarbeid med studenten.

Utdanningsplanen skal inneholde institusjonens ansvar og forpliktelser overfor studenten og studentens forpliktelser overfor institusjonen.

Departementet kan gi forskrift om innholdet i utdanningsplanen.

§ 11-4 Rett til å gå opp til eksamen

Den som oppfyller kravene til opptak etter §§ 8-1 og 8-2, og som har betalt semesteravgift etter studentsamskipnadsloven § 10 andre ledd, har rett til å gå opp til eksamen. Dette gjelder også personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet. Reglene i §§ 11-5 til 11-12 gjelder da tilsvarende.

Universiteter og høyskoler kan gi forskrift om andre aktiviteter som er obligatoriske for at studentene skal kunne gå opp til eksamen.

Institusjonene kan også gi forskrift om adgangen til å gå opp til eksamen og oppmeldingsfrist for personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet, og om eksamensavgift. Eksamensavgiften skal dekke institusjonens merutgifter ved å holde eksamen for denne gruppen.

§ 11-5 Skriftspråk ved eksamen

Studenter kan velge å få skriftlige eksamensoppgaver på enten bokmål eller nynorsk. Departementet kan gi forskrift om skriftspråk ved eksamen, også om unntak fra denne paragrafen.

§ 11-6 Gjennomføring av eksamen

Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået på studiet. Institusjonene skal enten ha ekstern sensor ved sensur av den enkelte eksamen eller ekstern evaluering av eksamens- og sensurordningen.

Den muntlige delen av en eksamen skal være offentlig med mindre hensynet til gjennomføringen av eksamenen tilsier noe annet. En institusjon kan gjøre unntak fra regelen om offentlig eksamen dersom det er særlige grunner for det.

Institusjonene gir forskrift om gjennomføring av eksamen, vilkår for å gå opp til eksamen på nytt og for adgang til ny praksisperiode.

§ 11-7 Gjennomføring av sensur

Universiteter og høyskoler skal oppnevne sensor ved eksamen. Karakteren ved sensur skal være bestått eller ikke bestått, eller en gradert skala med fem trinn fra A til E for bestått og F for ikke bestått.

Det skal være minst to sensorer, hvorav minst én ekstern, ved sensur av studentenes selvstendige arbeid i høyere grad. Det skal være to sensorer ved sensur av bacheloroppgaver eller lignende selvstendig arbeid på lavere grad, eksamener som ikke er etterprøvbare, og eksamener som alene utgjør 15 studiepoeng eller mer.

Institusjonene skal utarbeide skriftlig sensorveiledning til alle eksamener. Sensorveiledningen skal være tilgjengelig for studentene etter at karakteren er fastsatt.

Sensuren skal foreligge innen 15 virkedager fra eksamen er avlagt, dersom ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Institusjonene kan gi midlertidig forskrift om lengre frist for enkelte eksamener dersom det ikke er mulig å skaffe det antallet kvalifiserte sensorer som trengs for å avvikle sensuren innen 15 virkedager. Institusjonene kan gi forskrift om lengre frist enn 15 virkedager for større skriftlige arbeider.

§ 11-8 Rett til begrunnelse for karakter

En student har rett til å få en begrunnelse for sensurvedtaket sitt. Studenten må kreve begrunnelse innen én uke etter at sensurvedtaket er kunngjort for studenten.

Ved muntlige, utøvende eller praktiske eksamener må studenten kreve begrunnelse umiddelbart etter at sensurvedtaket er meddelt studenten.

Studenten skal få begrunnelse for karakteren innen to uker etter at studenten har bedt om det. Begrunnelsen skal inneholde de generelle prinsippene som er lagt til grunn for sensurvedtaket, og vurderingen av studentens prestasjon.

§ 11-9 Klage på formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til eksamen, kan klage på formelle feil innen tre uker etter at studenten ble eller burde vært kjent med den formelle feilen.

Dersom institusjonen mener det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller for sensurvedtaket, skal institusjonen oppheve sensurvedtaket. Dersom feilen kan rettes ved ny sensur av innleverte arbeider, skal institusjonen gjennomføre ny sensur. Dersom feilen ikke kan rettes ved ny sensur av innleverte arbeider, skal institusjonen avholde ny eksamen med nye sensorer. Studenten kan klage etter reglene i § 11-10 på den karakteren som blir fastsatt ved ny sensur.

Dersom institusjonen mener det ikke er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller for sensurvedtaket, skal saken sendes til klageinstansen for vurdering.

Dersom institusjonen mener det er begått formelle feil og det er rimelig å anta at det kan ha hatt betydning for andre studenters prestasjon eller sensurvedtak, kan institusjonen oppheve sensurvedtaket også for andre studenter enn den som har klaget på formelle feil. Institusjonen kan da vedta ny sensur eller ny eksamen. Studenter som ikke har klaget på formelle feil, men som likevel blir berørt av institusjonens vedtak, kan klage på vedtaket.

Klageinstansen kan oppheve sensurvedtaket og vedta ny sensur eller ny eksamen for den som har klaget på formelle feil. Klageinstansen kan ikke oppheve sensurvedtaket eller vedta ny sensur eller ny eksamen for andre enn den som har klaget på formelle feil. Dersom klageinstansen mener at institusjonens vurdering av saken er mangelfull, kan klageinstansen sende saken tilbake til institusjonen for ny vurdering.

Dersom en student har krevd begrunnelse etter § 11-9 eller klaget på karakteren etter § 11-10, løper fristen for å klage på formelle feil fra studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet fra klagen på karakteren.

Styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1, er klageinstans for institusjonens vedtak etter denne paragrafen.

§ 11-10 Klage på karakter

En student kan klage skriftlig på sensurvedtaket sitt innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Dersom studenten har bedt om begrunnelse etter § 11-9 eller klaget på formelle feil etter § 11-8, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet av klagen på formelle feil.

Det er individuell klagerett ved gruppeeksamen. En endring av karakter etter klage ved gruppeeksamen vil bare gjelde for den som har klaget.

Ved bruk av løpende vurdering kan institusjonen bestemme om studenten kan klage på karakteren på den enkelte prestasjonen, eller om studenten bare kan klage på sensurvedtaket for emnet.

Sensur av muntlig prestasjon, praksis og lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve, kan ikke påklages.

§ 11-11 Gjennomføring av klagesensur

Dersom en student klager på karakteren, skal universiteter og høyskoler gjennomføre en klagesensur uten ugrunnet opphold.

Det skal være minst to nye sensorer, hvorav minst én ekstern, ved klagesensuren. Sensorene skal ikke få

opprinnelig karakter, opprinnelig sensors begrunnelse for denne eller studentens begrunnelse for klagen.

I klagesensuren kan karakteren endres både til gunst og ugunst for studenten. Dersom karakteren i klagesensuren avviker med to eller flere karakterer fra karakteren i den opprinnelige sensuren, skal institusjonen vurdere saken på nytt før den endelige karakteren fastsettes.

Dersom det opprinnelige sensurvedtaket var fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig eksamen og karakteren på den skriftlige delen av eksamen endres ved ny sensur, skal institusjonen avholde en ny muntlig eksamen for å fastsette den endelige karakteren.

§ 11-12 Vitnemål og annen dokumentasjon av resultater

Universiteter og høyskoler skal utstede vitnemål om oppnådd grad og annen fullført utdanning.

En institusjon kan utstede vitnemål bare dersom minst 60 av studiepoengene som skal inngå i grunnlaget for vitnemålet, er avlagt ved institusjonen.

Det skal framgå av vitnemålet om utdanningen er gitt i samarbeid med andre institusjoner, jf. § 3-8 andre ledd.

Institusjonene skal samtidig med vitnemålet utstede et vitnemålstillegg som nærmere beskriver den enkelte kvalifikasjoner til bruk ved godkjenning av kvalifikasjonene i utlandet.

Institusjonene skal på forespørsel gi dokumentasjon av resultater til studenter som ikke har fullført utdanningen.

For personer som ikke er tatt opp som student på det aktuelle studiet, skal institusjonen angi på vitnemålet eller i annen dokumentasjon av resultatet om kunnskapene og ferdighetene er prøvd på en annen måte enn for studenter som er tatt opp ved studiet.

Institusjonene kan legge til rette for at opplysninger om vitnemål og annen dokumentasjon av resultater automatisk kan deles via en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. § 15-1.

Kapittel 12 Regler om adferd og reaksjoner

§ 12-1 Falske dokumenter

Den som har søkt om opptak til studier, godkjenning av utdanning eller godkjenning av kompetanse ved å bruke falske dokumenter, skal få dokumentene inndratt og skal ikke gis opptak eller få godkjent utdanning. Det kan gis en karantenetid på inntil ett år. Dersom det er gitt opptak eller godkjenning av en utdanning på grunnlag av falske dokumenter, skal opptaket eller godkjenningen annulleres.

Eksamener og obligatoriske aktiviteter kan annulleres dersom en student har fått godkjent eller skaffet seg adgang til dem ved hjelp av falske dokumenter. En student som har opptrådt forsettlig eller grovt uaktsomt,

kan utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak om inndragning av dokumenter, karantene-tid og utestenging ved et universitet eller en høyskole fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Dersom den som behandler saker om opptak eller om godkjenning av utdanning og kompetanse etter denne loven, oppdager at en søker eller student har levert falske dokumenter, skal forholdet anmeldes til politiet.

Dersom en eksamen eller en obligatorisk aktivitet blir annullert, skal studenten levere tilbake eventuelle vitnemål eller annen dokumentasjon av resultater til institusjonen. Dersom en student ikke leverer vitnemålet eller annen dokumentasjon av resultater tilbake innen gitt frist, kan institusjonen kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

Departementet kan gi forskrift om hva som anses som falske dokumenter.

§ 12-2 *Krav om politiattest*

I studier der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksis, kan universiteter og høyskoler kreve at studentene legger fram politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Attesten kan kreves framlagt enten ved opptak til eller underveis i studiet. I tillegg gjelder særlige regler om politiattest for bestemte typer yrkesutøvelse tilsvarende for studenter som deltar i klinisk undervisning eller praksis.

Universiteter og høyskoler kan utestenge en student fra klinisk undervisning og praksis dersom studenten er dømt eller har vedtatt forelegg for forhold som innebærer at det må anses uforsvarlig at studenten deltar i arbeid med pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre.

En student som er siktet eller tiltalt for straffbart forhold som er omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i politiattester etter første ledd, kan midlertidig utelukkes fra klinisk undervisning og praksis til en rettskraftig dom foreligger eller saken er henlagt, dersom det er nødvendig av hensyn til sikkerheten eller behandlingsmiljøet for pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten vil komme i kontakt med.

Vedtak om utestenging og utelukkelse fra klinisk undervisning og praksis fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av kravet om politiattest, blant annet om saksbehandling og frister.

§ 12-3 *Skikkethetsvurdering*

Departementet kan fastsette at universiteter og høyskoler på enkelte studier skal gjøre en vurdering av om den enkelte student er skikket for yrket.

Institusjonene skal gjennom hele studiet gjøre en løpende skikkethetsvurdering av alle studenter dersom det er fastsatt krav om skikkethetsvurdering på det aktuelle studiet. For å få vitnemål må studenten være vurdert som skikket for yrket.

Dersom det er begrunnet tvil om en student er skikket, skal institusjonen igangsette sak om særskilt skikkethetsvurdering. En student som utgjør en mulig fare for dem som studenten kommer i kontakt med under praksis og i framtidig yrkesutøvelse, er ikke skikket for yrket.

En student som ikke er skikket for yrket, kan utestenges fra studiet i inntil fem år. En student skal ikke utestenges for en lengre periode enn det som er nødvendig ut fra årsaken til at studenten er vurdert som uskikket.

Vedtak etter denne paragrafen fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1, etter innstilling fra en egen skikkethetsnemnd. Vedtak om at en student ikke er skikket, og om utestenging, fattes med minst to tredels flertall.

Departementet gir forskrift om skikkethetsvurdering, blant annet om hvilke studier som skal omfattes av en skikkethetsvurdering, kriterier for vurderingen og saksbehandlingen.

§ 12-4 *Uredelig opptreden og fusk*

Dersom en student ved uredelig opptreden forsettlig eller grovt uaktsomt har skaffet seg adgang til eksamen eller obligatoriske aktiviteter, kan eksamen eller aktiviteten annulleres.

Dersom en student forsettlig har forsøkt å fuske eller forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket i forbindelse med gjennomføringen av eksamen eller obligatoriske aktiviteter eller forut for endelig sensur, kan eksamen eller aktiviteten annulleres.

En student som har opptrådt som beskrevet i første eller andre ledd, kan utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år. I særlig grove tilfeller kan studenten utestenges i inntil to år.

En student som forsettlig har medvirket til opptreden som beskrevet i første og andre ledd, kan utestenges fra institusjonen og fratras retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak etter denne paragrafen fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1. Vedtak om utestenging og tap av eksamensrett fattes med to tredels flertall.

Dersom en eksamen eller en obligatorisk aktivitet blir annullert, skal studenten levere tilbake eventuelle

vitnemål og annen dokumentasjon av resultater til institusjonen. Dersom en student ikke leverer vitnemålet eller annen dokumentasjon av resultater tilbake til institusjonen innen gitt frist, kan institusjonen kreve namsmannens hjelp til tilbakelevering i samsvar med reglene i tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.

Dersom vitnemålet kan danne grunnlag for autorisasjon for yrkesutøvelse, skal institusjonen gi melding om annulleringen til den rette myndigheten.

§ 12-5 Forstyrrende opptreden

Universiteter og høyskoler kan med umiddelbar virkning bortvise en student som forstyrrer undervisningen eller medstudenters arbeid.

Dersom en student opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende for medstudenters arbeid eller for virksomheten ved institusjonen ellers, og fortsetter med slik opptreden tross skriftlig advarsel fra institusjonen, kan studenten bortvises fra nærmere bestemte områder ved institusjonen for inntil ett år.

Dersom studenten etter skriftlig advarsel fra styret ikke respekterer et vedtak om bortvisning, kan studenten utestenges fra studiet og fratras retten til å gå opp til eksamen ved alle universiteter og høyskoler i inntil ett år.

Vedtak om bortvisning etter andre ledd og utestenging etter tredje ledd skal fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

§ 12-6 Grovt klanderverdig opptreden

En student som har opptrådt grovt klanderverdig overfor pasienter, brukere, barnehagebarn, elever eller andre som studenten har å gjøre med som en del av klinisk undervisning eller praksis, kan utestenges og fratras retten til å gå opp til eksamen i inntil tre år i studier med klinisk undervisning eller praksis. Grovt klanderverdig opptreden vil si at studenten har

- opptrådt på en slik måte at det er skapt fare for liv eller helse
- gjort seg skyldig i grove brudd på taushetsplikten
- opptrådt grovt usømmelig.

Vedtak om utestenging og tap av retten til å gå opp til eksamen fattes med to tredels flertall av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Dersom en student er utestengt fra et studium som kan utløse rett til autorisasjon etter helsepersonelloven § 48 første ledd, skal institusjonen informere Helsedirektoratet om vedtaket etter denne paragrafen.

§ 12-7 Studentenes taushetsplikt

En student som i studiesammenheng får kjennskap til noens personlige forhold, har taushetsplikt etter reglene som gjelder for yrkesutøvere på det aktuelle området. Universiteter og høyskoler skal utarbeide en taus-

hetsplikterklæring som skal underskrives av de studentene det er aktuelt for.

Studenter som har gjort seg skyldig i grove brudd på taushetsplikten, kan utestenges og fratras retten til å gå opp til eksamen etter § 12-6.

§ 12-8 Bruk av plagg som helt eller delvis dekker ansiktet

Studenter og ansatte skal i forbindelse med undervisning og tilsvarende ikke bruke plagg som helt eller delvis dekker ansiktet. Forbudet gjelder ikke dersom bruken av slike plagg er begrunnet i klimatiske, pedagogiske eller lærings-, helse- eller sikkerhetsmessige forhold.

En student som til tross for skriftlig advarsel har brukt klesplagg som helt eller delvis dekker ansiktet i strid med første ledd, kan bortvises i inntil ett år. Dersom en student til tross for skriftlig advarsel ikke etterkommer et vedtak om bortvisning, kan studenten utestenges fra studiet i inntil ett år.

Vedtak om bortvisning skal fattes av rektor eller den rektor bestemmer. Vedtak om utestenging fattes av styret selv eller institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

§ 12-9 Rett til å få dekket utgifter til advokat

Studenter har rett til å få dekket rimelige og nødvendige utgifter til bistand fra advokat eller annen fullmektig i saker som gjelder utestenging etter §§ 12-1 til 12-8, utelukkelse etter § 12-2, uskikkethet etter § 12-3 og bortvisning etter §§ 12-5 og 12-8.

Retten til dekning av utgifter gjelder fra det tidspunktet det tas avgjørelse om å fremme saken.

Utgiftene til advokat eller annen fullmektig dekkes av det enkelte universitet eller den enkelte høyskole. Salærforskriften gjelder med unntak av reglene i § 4 om hvem som fastsetter salæret, og reglene i § 13 om klage og anke. Det er den enkelte institusjon som fastsetter salæret, og vedtak om salærfastssettelse kan påklages til departementet eller en nasjonal klagenemnd som er oppnevnt av departementet, jf. § 14-2.

§ 12-10 Domstolsprøving av vedtak om utestenging, utelukkelse, uskikkethet og bortvisning

Studenter kan bringe vedtak om utestenging etter §§ 12-1 til 12-8, utelukkelse etter § 12-2, uskikkethet etter § 12-3 og bortvisning etter §§ 12-5 og 12-8 inn for prøving ved tingretten i rettskretsen der universitetets eller høyskolens administrasjon har sitt hovedsete. Et slikt søksmål må reises innen tre måneder etter at det endelige vedtaket kom fram til studenten. Plikten i tvisteloven § 6-2 til å bruke forliksrådet gjelder ikke.

Retten kan prøve alle sider av vedtaket.

Institusjonen skal dekke alle kostnadene ved søksmålet for tingretten og for lagmannsretten dersom staten anker, inkludert salær til saksøkers advokat, jf. § 12-9.

Studenter skal sette fram krav om dekning av sakskostnader for institusjonen, og kravet skal behandles etter reglene i § 12-9.

§ 12-11 Register for informasjonsutveksling om reaksjoner

Den som fatter vedtak etter §§ 12-1 første og andre ledd, 12-3 fjerde ledd, 12-4 tredje og fjerde ledd, 12-5 tredje ledd, 12-6 første ledd og § 12-7 andre ledd, skal registrere disse i et register for informasjonsutveksling om reaksjoner overfor søkere og studenter. Et vedtak skal slettes fra registeret når perioden vedtaket gjelder for, er utløpt.

Informasjonen i registeret skal gjøres tilgjengelig for bruk ved opptak til universiteter og høyskoler og for godkjenning av utdanning. Registeret kan inneholde personopplysninger.

Departementet kan gi forskrift om registeret og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan registreres, og om viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 13 Doktorgradsutdanninger

§ 13-1 Om doktorgradsutdanningene

Når eksamener eller obligatoriske aktiviteter gjennomføres som del av en doktorgradsutdanning, gjelder rettighetene og pliktene etter kapittel 11 og 12 i denne loven også for doktorgradskandidatene.

Doktorgradskandidater som er ansatt ved et universitet eller en høyskole, er unntatt fra reglene om bortvisning og utestenging i kapittel 12, dekning av utgifter til advokat etter § 12-9 og dekning av kostnader ved søksmål etter § 12-10 tredje ledd.

Klage på ikke godkjent doktorgradsavhandling skal behandles av institusjonens nemnd for studentsaker, jf. § 14-1.

Universiteter og høyskoler kan gi forskrift om doktorgradsutdanningene.

§ 13-2 Tvungen avslutning av doktorgradsutdanninger

Universiteter og høyskoler kan vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom en doktorgradskandidat har opptrådt vitenskapelig uredelig etter forskningsetikkloven § 8 andre ledd. Departementet er klageinstans for vedtak om tvungen avslutning etter dette leddet.

Institusjonene kan også vedta tvungen avslutning av en doktorgradsutdanning dersom en doktorgradskandidat i vesentlig grad ikke oppfyller forpliktelsene sine etter doktorgradsavtalen.

Kapittel 14 Institusjonens nemnd for studentsaker og klagebehandling

§ 14-1 Institusjonens nemnd for studentsaker

Universiteter og høyskoler skal opprette minst én nemnd for studentsaker. Flere institusjoner kan opprette en felles nemnd.

Nemnda er klageinstans for klager på enkeltvedtak fattet av institusjonen, bortsett fra der det er fastsatt i eller med hjemmel i denne loven at det er en annen klageinstans. Nemnda kan behandle saker som førsteinstans etter §§ 12-1 til 12-8 etter delegering fra styret.

Nemnda kan ikke instrueres i behandlingen av klagesaker.

Nemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og vara for lederen skal oppfylle de lovbestemte kravene for lagdommere og tingrettsdommere, jf. domstolloven § 54. Lederen og vara for lederen kan ikke være ansatt ved institusjonen. To av medlemmene skal være studenter. Representanter for institusjonens eier eller medlemmer av institusjonens styre kan ikke være medlemmer av nemnda.

Nemnda er vedtaksfør når lederen eller varaen for lederen og to andre medlemmer er til stede.

§ 14-2 Nasjonale klagenemnder

Departementet kan opprette nasjonale klagenemnder som skal behandle klager på enkeltvedtak og andre avgjørelser på bestemte områder.

Departementet kan gi forskrift om klagenemnder og om saksbehandlingen i nemndene.

§ 14-3 Klage på vedtak om tilskudd til internasjonalt utdanningssamarbeid

Ved klage på enkeltvedtak om tildeling av midler for å samordne og fremme internasjonalt utdanningssamarbeid gjennom hele utdanningsløpet, kan ikke klageinstansen overprøve de skjønnsmessige vurderingene som ligger til grunn for vedtaket.

Kapittel 15 Nasjonale databaser, rapportering mv.

§ 15-1 Portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse

En portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål, karakterer, annen dokumentasjon av oppnådd kompetanse og vedtak om godkjenning av utenlandsk utdanning og opplæring. Portalen skal også hindre bruk av falske dokumenter.

I portalen kan det behandles personopplysninger om personer som har vitnemål, dokumentasjon av kompetanse mv. registrert hos tilknyttede institusjoner, forvaltningsorganer, organisasjoner og andre. Dette

gjelder så langt de som gir opplysningene, har lov til å dele slik informasjon med portalen.

Den registrerte bestemmer hvem som skal få tilgang til informasjonen gjennom portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.

Dokumentasjon som deles via portalen, kan bare verifiseres i sin opprinnelige digitale form.

Departementet kan gi forskrift om portalen og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 15-2 Database for forskningsinformasjon

En database for forskningsinformasjon skal gi oversikt over og tilgjengeliggjøre forskningsprosjekter, publikasjoner, forskningsformidling og datasett fra forskning mv., og slik legge til rette for åpen tilgang til forskningsresultater og data, effektiv forskningsadministrasjon og for forskning, statistikk og analyse på feltet. I databasen kan det behandles personopplysninger så langt det er nødvendig.

Departementet kan pålegge universiteter og høyskoler, regionale helseforetak og institutter som mottar offentlig finansiering av forskning, å rapportere til databasen.

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikten og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

§ 15-3 Database for statistikk om høyere utdanning

Database for statistikk om høyere utdanning skal legge til rette for utarbeiding av statistikk og analyse, gjennomføring av utredninger og forskning og departementets forvaltning og styring av høyere utdanning. I databasen kan det behandles personopplysninger så langt det er nødvendig.

Departementet kan pålegge universiteter og høyskoler å rapportere data om høyere utdanning og forskning, inkludert personopplysninger om søkere, studenter, doktorgradskandidater og ansatte, til databasen.

Departementet kan gi forskrift om rapporteringsplikten og om behandlingen av personopplysninger, blant annet om formålet med behandlingen, behandlingsansvar, hvilke personopplysninger som kan behandles, og om hvem, og om innhenting, viderebehandling, utlevering og tilgang til personopplysninger.

Kapittel 16 NOKUT

§ 16-1 NOKUTs formål

Formålet med virksomheten til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) etter denne loven er å bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning. I tillegg skal virksomheten stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i NOKUT.

§ 16-2 NOKUTs faglige uavhengighet

NOKUT er faglig uavhengig i følgende oppgaver:

- akkreditering av institusjoner og studietilbud
- periodiske tilsyn med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid
- tilsyn med akkrediterte institusjoner og studietilbud
- evalueringer for å vurdere kvaliteten i høyere utdanning.

§ 16-3 NOKUTs evalueringer

Departementet kan pålegge NOKUT å gjennomføre evalueringer etter § 16-2 bokstav d. NOKUTs evalueringer skal offentliggjøres, og NOKUT skal bidra til at de gjøres kjent.

§ 16-4 NOKUTs styre

NOKUT skal ledes av et styre som har det overordnede ansvaret for virksomheten og NOKUTs avgjørelser.

Styret skal oppnevnes av departementet og bestå av ni medlemmer. Ett medlem skal være student ved et universitet eller en høyskole, og ett medlem skal være student ved en fagskole. Ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Det skal oppnevnes varamedlemmer, inkludert personlige varamedlemmer for de ansattes og studentenes medlemmer. Departementet oppnevner styrets leder.

Styret skal oppnevnes for fire år. Studentmedlemmer skal oppnevnes for to år.

Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stillinger eller verv ved universiteter, høyskoler eller fagskoler.

Styret skal ansette daglig leder for NOKUT på årsmål. Åremålsperioden skal være seks år.

Kapittel 17 Diverse regler

§ 17-1 Forsøk

Departementet kan gjøre tidsavgrensede unntak fra denne loven med forskrifter i forbindelse med pedagogiske eller organisatoriske forsøk.

§ 17-2 *Ikrafttredelse og opphevelse*

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Samtidig oppheves lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler. Kongen kan sette i kraft de ulike reglene til ulik tid.

§ 17-3 *Overgangsregler*

Forskrifter og enkeltvedtak som er fastsatt med hjemmel i regler som blir opphevet eller endret med denne loven, gjelder til departementet fastsetter noe annet. Departementet kan gi forskrift med overgangsregler.

§ 17-4 *Endringer i andre lover*

Fra lovens ikrafttredelse gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 9. juni 2023 nr. 30 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) gjøres følgende endringer:

§ 23-4 tredje ledd skal lyde:

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at ein person har eit godkjenningssvedtak, kan delast automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vedtak kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

§ 25-2 fjerde ledd skal lyde:

Databasen kan dele fødselsnummeret eller D-nummeret til ein person og informasjon om kva for dokumentasjon av kompetansen til personen databasen inneheld automatisk med ein portal for deling av vitnemål og dokumentasjon av kompetanse, jf. universitets- og høyskoleloven § 15-1. Vitnemål og dokumentasjon av kompetanse kan berre delast når den registrerte har bestemt det.

2. I lov 28. april 2017 nr. 23 om organisering av forskningsetisk arbeid (forskningsetikkloven) skal § 5 andre ledd lyde:

Forskningsinstitusjoner skal sikre at forskningen ved institusjonen skjer i henhold til anerkjente forskningsetiske normer. Institusjonen har ansvaret for:

- a. nødvendig opplæring av *studenter, doktorgradskandidater* og ansatte i anerkjente forskningsetiske normer og

- b. at alle som utfører eller deltar i forskningen, er kjent med anerkjente forskningsetiske normer.

3. I lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) gjøres følgende endringer:

Ny § 4 b skal lyde:

§ 4 b *NOKUTs myndighet, formål og faglig uavhengige oppgaver*

Formålet med virksomheten til Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) etter denne loven er å bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere yrkesfaglig utdanning. I tillegg skal virksomheten stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer fagskoleutdanning av høy kvalitet.

NOKUTs styre er regulert i universitets- og høyskoleloven § 16-4.

NOKUT er faglig uavhengig i følgende oppgaver:

- a. akkreditering av fagområder og fagskoleutdanninger
- b. tilsyn med akkrediterte fagområder og fagskoleutdanninger
- c. evalueringer for å vurdere kvaliteten i høyere yrkesfaglig utdanning.

§ 7 b tredje ledd første punktum skal lyde:

Fødselsnummer, D-nummer og informasjon om at en person har godkjenningssvedtak etter første ledd, kan deles automatisk med en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. *universitets- og høyskoleloven § 15-1*.

§ 41 andre ledd første punktum skal lyde:

Fagskoler kan dele en persons fødselsnummer, D-nummer og informasjon som kan identifisere at den nasjonale databasen som nevnt i første ledd eller fagskolen har opplysninger om personens utdanningsresultater, automatisk med en portal for deling av vitnemål og dokumentasjon om oppnådd kompetanse, jf. *universitets- og høyskoleloven § 15-1*.

B.

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget våren 2024 med en vurdering av forslag om hvordan studenter som selv ønsker det, kan få utsatt iverksettelse av vedtak om utestenging fram til eventuelle klager på vedtak er avgjort.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 30. januar 2024

Hege Bae Nyholt

leder

Lise Selnes

ordfører

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 Oslo

Deres ref

Vår ref

Dato

23/5907-

20. desember 2023

Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) – Svar på spørsmål fra komiteen

Jeg viser til spørsmålene fra Utdannings- og forskningskomiteen i brev 5. desember 2023 i forbindelse med behandlingen av Prop. 126 L (2022–2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven). Nedenfor er svar på spørsmålene.

Lovens kapittel 2 Virksomhet og ansvar

1. § 2-6 Egenbetaling for statsborgere fra land utenfor EØS og Sveits

Departementet foreslår å videreføre bestemmelsene i gjeldende § 7-1. Kan departementet komme med forslag til en lovformulering som i større grad åpner for at høyskolene og universitetene *kan* kreve skolepenger, fremfor skal, og hvor det åpnes for at institusjonene ikke er pålagt å kreve inn hele kostnaden for en studieplass.

Svar:

Dersom loven i større grad skal åpne for at høyskolene og universitetene selv kan velge om de vil kreve egenbetaling fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits, kan ordet «skal» byttes ut med «kan» i lovforslagets § 2-6 første ledd første punktum endres slik (endring i kursiv):

Statlige universiteter og høyskoler *kan* kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits.

Dersom loven skal åpne for at institusjonene ikke skal være pålagt å kreve inn hele kostnaden for en studieplass, kan andre punktum i lovforslagets § 2-6 første ledd fjernes. Dermed vil setningen som er gjengitt over, bli eneste innholdet i første ledd.

Det ble i statsbudsjettet for 2023 vedtatt at statlige universiteter og høyskoler skal kreve minst kostnadsdekkende studieavgift fra studenter fra land utenfor EØS og Sveits. Bevilgningen ble redusert med 74,4 mill. kroner, og verdien av frigjøring av kapasiteten ble grovt anslått til 225 mill. kroner i 2023, og 900 mill. kroner fullt opptrappet i 2025. Dersom lovforslagets § 2-6 første ledd endres slik som angitt over, og institusjoner velger å ikke krever egenbetaling, vil de selv måtte dekke inn kostnadene.

Departementet gjør oppmerksom på at lovforslagets § 6-2 tredje ledd bestemmer at private institusjoner ikke kan bruke statstilskudd til å dekke driftskostnader for studier til studenter som skal avkreves egenbetaling etter lovforslagets § 2-6. Dette er en videreføring av uhl. § 8-3 femte ledd. Dersom statlige institusjoner skal kunne velge om de vil kreve egenbetaling fra studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits, må også lovforslagets § 6-2 tredje ledd fjernes slik at ikke de private institusjonene blir pålagt strengere regler enn de statlige.

Årsaken til at det kreves kostnadsdekkende studieavgift, er at det etter EØS-regelverket om offentlig støtte i utgangspunktet er forbudt å gi offentlige midler til utdanning som ikke i hovedsak er finansiert av det offentlige. Departementet har lagt til grunn at utdanning vil kunne anses som såkalt økonomisk aktivitet dersom studenten betaler mer enn om lag 35 prosent av utgiftene for tilbudet. Dersom lovforslagets § 2-6 første ledd skal endres fra «skal» til «kan», legger departementet til grunn institusjonene kan be om enten inntil om lag 35 prosent egenbetaling, eller full kostnadsdekning. Dermed må staten enten finansiere rundt 65 prosent eller mer av utgiftene til utdanningen, eller utdanningen må i sin helhet være finansiert av andre enn staten. Dersom staten for eksempel finansierer 40 prosent av kostnadene, er det en risiko for at dette kan vurderes å være i strid med EØS-regelverket. Regelverket er ikke til hinder for å blande både betalende og ikke-betalende studenter i samme studiet, så lenge institusjonen har et tydelig regnskapsmessig skille mellom ikke-økonomisk aktivitet (gratisstudenter og egenbetaling inntil 35 prosent) og økonomisk aktivitet (egenbetaling på 100 prosent kostnadsdekning).

Jeg opplyser om at endringen som skisseres over, ikke er utredet. Det er uklart hvilke konsekvenser dette vil få. En slik endring kan gå ut over tilbudet til andre studenter ved institusjoner som velger å ikke kreve egenbetaling for å dekke kostnadene for studenter som er statsborgere i land utenfor EØS eller Sveits. Dersom en slik endring skal gjennomføres, bør forslaget utredes nærmere og sendes på høring.

Lovens kapittel 4 Organisering og ledelse ved statlige institusjoner

2. § 4-1 femte ledd tredje punktum om nedleggelse av studiested

Hva legges det i begrepet "studiested", slik det er brukt i § 4-1 om at nedleggelse av studiesteder skal vedtas av Kongen i statsråd?

Svar:

Begrunnelsen for forslaget om at nedleggelse av studiesteder skal besluttes av Kongen i statsråd, er at nedleggelse av studiesteder vil ha en side til distriktspolitiske mål da slike beslutninger kan få betydning for tilgangen på utdanning og for både arbeidsplasser og befolkningen i området. Hva som er et studiested, må vurderes i lys av denne begrunnelsen. Det må dermed være tale om steder hvor det foregår undervisning av et visst omfang og av en viss varighet. Det må avgrenses mot steder som brukes til samlingsbasert undervisning eller hvor bruken er mer ad hoc-preget.

Jeg mener det ikke er hensiktsmessig eller nødvendig å definere «studiested» nærmere i loven. Jeg forutsetter at institusjonene tar initiativ til dialog hvis de vil legge ned noe som kan betegnes som et studiested. Hvis det oppstår tilfeller som institusjonene er usikre på om er omfattet av loven, så kan de avklare dette med departementet i styringsdialogen.

Lovens kapittel 10 Læringsmiljø, studentrettigheter og studentrepresentasjon

3. § 10-1 Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler

Komiteen ber departementet om å foreslå en lovformulering som i større grad samsvarer med formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd, som lyder: *«Arbeidsmiljøet i virksomheten skal være fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i arbeidsmiljøet som kan innvirke på arbeidstakernes fysiske og psykiske helse og velferd. Standarden for sikkerhet, helse og arbeidsmiljø skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.»*

Svar:

Dersom lovforslagets § 10-1 skal formuleres på en måte som i større grad samsvarer med formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd, kan den formuleres slik (endringer med overstryking og kursiv):

§ 10-1 Læringsmiljøet ved universiteter og høyskoler

Universiteter og høyskoler skal sørge for at læringsmiljøet på institusjonen er *fullt forsvarlig ut fra en enkeltvis og samlet vurdering av faktorer i læringsmiljøet som kan innvirke på hensynet til studentenes helse, sikkerhet og velferd. Standarden for helse, sikkerhet og velferd skal til enhver tid utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet.*

Læringsmiljøet er de forholdene som virker inn på studentenes muligheter til å tilegne seg kunnskap, og som er av betydning for studentenes fysiske, psykososiale helse og velferd. I læringsmiljøet inngår fysiske, digitale, organisatoriske, pedagogiske og psykososiale forhold.

Institusjonens arbeid med læringsmiljøet skal dokumenteres og inngå i institusjonens interne system for kvalitetssikring etter § 3-5.

Institusjonen skal samarbeide med studentsamskipnaden om å legge til rette for et godt læringsmiljø og god studentvelferd.

Departementet kan gi forskrift om krav til læringsmiljøet.

Jeg mener innholdet i lovforslagets § 10-1 samsvarer godt med arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd. At formuleringen er noe annerledes skyldes at departementet i lovforslaget har utelatt elementer som anses å være språklig eller rettslig overflødige. For eksempel er det ikke noen meningsforskjell mellom «forsvarlig» og «fullt forsvarlig». At standarden for helse, sikkerhet og velferd til enhver tid skal utvikles og forbedres i samsvar med utviklingen i samfunnet, følger av at «forsvarlig» er en rettslig standard, og det er ikke nødvendig at dette står i loven.

Departementet har i utformingen av lovforslaget lagt vekt på at loven skal være brukervennlig, med et klart og godt språk. Språkrådet har hjulpet departementet og gitt språklige råd i arbeidet med lovteksten. Se nærmere om dette i punkt 4 i proposisjonen.

Jeg mener på denne bakgrunn at formuleringen av lovforslagets § 10-1 ikke bør endres for å bli likere formuleringene i arbeidsmiljøloven § 4-1 første ledd.

4. § 10-12 Studentenes representasjon i universiteters og høyskolers organer

Komiteen ber departementet foreslå en lovformulering som sikre at studenter skal kunne bli hørt og delta også i organer som ikke er tildelt «beslutningsmyndighet» eller som ikke er regnet som kollegiale organ?

I NOU 2003:25 ble paragrafen om studentenes representasjonsrett foreslått utdypet slik, men dette forslaget til andre ledd ble ikke tatt inn i regjeringens lovforslag: "I alle organ ved institusjonen som har bestemmende myndighet eller innflytelse over forhold som angår studentenes interesser, skal studentene alltid ha rett til å møte med to representanter hvorav minst en skal møte med stemmerett. Institusjonene skal legge til rette for at studentene skal kunne delta og bli hørt også i andre organ enn de som omfattes av første ledd."

Hva var årsaken og argumentene mot at andre ledd i paragrafen om studentenes representasjonsrett, slik den ble foreslått i NOU 2003:25, ikke ble tatt inn i lovverket da Ot.prp.nr.79 (2003-2004) ble behandlet i Stortinget? Er det hindringer mot å ta inn denne setningen i loven i dag?

Svar:

Jeg vet ikke hva som er årsaken til forslaget i NOU 2003: 25 om at studentene skal kunne delta og bli hørt også i andre organ enn organer med beslutningsmyndighet, ikke ble fulgt opp i Ot.prp.nr.79 (2003-2004). Dette er heller ikke omtalt i den nevnte proposisjonen.

I Ot.prp. nr. 79 (2003–2004) punkt 5.1.4 er departementets forslag begrunnet slik:

Etter departementets vurdering er det viktig at studentenes legitime behov for å delta i beslutningsprosesser som gjelder deres egen studiesituasjon, kommer tydelig til uttrykk i loven. Studentene representerer en viktig ressurs og tilbakemeldingene fra institusjonene viser at studentene aktivt bidrar til institusjonenes utvikling gjennom sin deltakelse i de besluttende systemer. Departementet viser til at en oppstilling av andelen studentmedlemmer eller et bestemt antall medlemmer studentene skal ha i et organ, kan få betydning for størrelsen og sammensetningen av organet. Departementet foreslår at studentene fortsatt skal være representert med minst 20 prosent av medlemmene i beslutningsorgan. Der dette ikke utgjør mer enn ett medlem, kan de møte med ytterligere en student som har tale- og forslagsrett.

Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen hadde ikke merknader til dette forslaget, jf. Innst. O. nr. 48 (2004–2005). Reglene om studentenes representasjon i institusjonenes organer ble dermed vedtatt i samsvar med forslaget i Ot.prp. nr. 79 (2003–2004), jf. universitets- og høyskoleloven § 4-4.

I tråd med ønsket om å gi institusjonene handlingsrom og ansvar, har departementet lagt vekt på at den nye universitets- og høyskoleloven skal inneholde minst mulig detaljregulering, jf. Prop. 126 L (2022–2023) punkt 3.3. I utgangspunktet mener jeg derfor at loven ikke bør regulere detaljer om institusjonenes møtearenaer, arbeidsformer mv. I forslaget til ny lov har departementet likevel foreslått å videreføre reglene om studentenes representasjon i institusjonenes organer. Departementet har også foreslått å videreføre en del andre regler om organisering av institusjonene for å ivareta studentenes rettigheter, for eksempel regler om læringsmiljøutvalg.

I Prop. 126 L (2022–2023) punkt 14.12.4 viser departementet til at Norsk studentorganisasjon med flere, uttalte at paragrafen om studentrepresentasjon bør utvides til også å gjelde saksforberedende og rådgivende organer. Et krav om at studenter skal ha minimum 20 prosent i alle saksforberedende, rådgivende og beslutningstagende organer ved institusjonene er etter min vurdering ikke hensiktsmessig. Slik departementet har forstått høringsuttalelsene, innebærer dette et ønske om at studentene også skal få delta i møter og diskusjoner i institusjonenes ledergrupper. Det er i dag ulik praksis i sektoren når det gjelder hvordan studentene inkluderes i arbeid og møter som skjer i ledergruppene ved institusjonene. Jeg mener det bør være opp til institusjonene selv å vurdere hvordan de skal organisere slike interne forhold. Institusjonene må imidlertid sørge for at det, for eksempel i ulike ledergruppemøter og lignende fora som studentene ikke er representert i, ikke fattes beslutninger i saker som studentene etter loven har krav på deltakelse i.

Dersom studentene skal ha rett til å delta i alle organer som har innflytelse over forhold som angår studentenes interesser, vil dette kunne føre til vanskelige definisjons- og avgrensningsspørsmål. Den endelige avgjørelsen av slike spørsmål må uansett være opp til ledelsen på institusjonene.

Jeg mener at studentenes interesser er godt ivaretatt ved at de er sikret representasjon i kollegiale organer som har avgjørelsesmyndighet. Hvis Stortinget likevel vil at loven skal ha en bestemmelse som sikrer studentrepresentasjon også i andre organer, kan det tilføyes følgende nytt tredje punktum i lovforslagets § 10-12 første ledd:

Studenter skal også kunne delta og bli hørt i organer som ikke har avgjørelsesmyndighet, men som har innflytelse over forhold som angår studentenes interesser.

I så fall bør også andre ledd endres slik (endring med overstryking og kursiv):

Første ledd kan fravikes dersom organet som har delegert myndighet til ~~det kollegiale organet som har avgjørelsesmyndighet eller innflytelse over forhold som angår studentenes interesser~~, enstemmig bestemmer det.

5. Hvordan kan en lovbestemmelse som sikrer studenttillitsvalgtes rett til opplæring i hvordan institusjonene fungerer, og som pålegger institusjonene ansvaret for dette, best formuleres?

Svar:

Jeg er enig i at studentrepresentanter bør få den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som representanter for studentene. Intensjonen med kravene i dagens lov og lovforslaget om studentrepresentasjon vil ikke bli oppnådd dersom studentene ikke settes i stand til å ivareta studentenes interesser i de ulike organene. Jeg mener imidlertid at vi bør ha tillit til at universiteter og høyskoler ivaretar dette behovet uten at det er nødvendig å fastsette en konkret lovregel om dette.

Dersom det skal innføres en regel om dette, kan det gjøres ved å tilføye følgende nytt tredje ledd i lovforslagets § 10-12:

Institusjonene skal sørge for å gi studentrepresentantene den opplæringen som er nødvendig for at de skal kunne utføre sine oppgaver som studentrepresentanter.

Lovens kapittel 12 Regler om adferd og reaksjoner

6. § 12-4 Uredelig opptreden og fusk

Departementet foreslår å ikke definere fusk i lovverket. I høringsinnspillet fra ICJ-Norge foreslås fusk definert i §12-4 som "brudd med tydelig angitte regler for gjennomføring av den obligatoriske aktiviteten eller eksamenen som mest sannsynlig bevisst eller grovt uaktsomt fra studentens side har gitt et uberettiget fortrinn eller resultat for studenten selv eller en annen".

Ser departementet noen svakheter ved en slik definisjon og hva er i så fall disse?

Komiteen ber departementet om å foreslå en lovformulering som er i tråd med dette innspillet.

Svar:

Forslaget til definisjon av fusk fra ICJ-Norge innebærer at det uberettigede fortrinnet må være oppnådd bevisst eller grovt uaktsomt for å anses som fusk. Denne definisjonen er etter departementets vurdering i strid med gjeldende rett, slik den blant annet er slått fast av Høyesterett i Rt. 2015 s. 995. Høyesterett har i denne dommen lagt til grunn at «fusk» bare er et koblingsord, og at fusk er brudd på eksamensreglementet. Høyesterett pekte på at begrepet «fusk» gir inntrykk av at det må være gjort noe klanderverdig, men understreket at dette ikke er tilfellet, og at fusk bare er en handling som er i strid med eksamensreglementet. Høyesterett etablerte også en nedre terskel for hva som kan anses som fusk ved at Høyesterett la til grunn at handlinger som åpenbart ikke er egnet til å gi kandidaten noen fordel ved eksamen, ikke er fusk selv om handlingen objektivt sett er i strid med eksamensreglementet. Som eksempel viste Høyesterett til gjenglemming av et privat brev uten faglig innhold (i en eksamenssituasjon uten hjelpemidler). Dette eksemplet viser at det er en svært høy terskel for at brudd på eksamensreglement ikke skal regnes som fusk.

Jeg mener det ikke er grunnlag for en slik endring som ICJ-Norge foreslås. Institusjonenes regler om fusk handler om at det må være rammer for gjennomføring av eksamen som gjør

at institusjonene kan prøve og vurdere studentenes kunnskaper på en upartisk og faglig betryggende måte, jf. uhl. § 3-9 første ledd og lovforslagets § 11-6 første ledd. Hvis en student handler i strid med reglene som er fastsatt for en eksamen, vil studenten kunne få en uberettiget fordel sammenlignet med de andre studentene. Ettersom det er institusjonenes ansvar å sørge for en upartisk og faglig betryggende prøving og vurdering, må institusjonene også kunne bestemme hvilke regler som skal gjelde for eksamen – og dermed hva som skal regnes som fusk. Det samme gjelder for obligatoriske aktiviteter som studentene må gjennomføre for å få rett til å gå opp til eksamen. Jeg opplyser for ordens skyld om at årsaken til at fusk ved obligatoriske aktiviteter er foreslått regulert eksplisitt i ny lov er at departementet har lagt til grunn en definisjon av eksamen som ikke lenger inkluderer obligatoriske aktiviteter. Se punkt 4.2.2 i proposisjonen.

Jeg mener gjeldende rett bør videreføres, slik at det er institusjonenes regler som er avgjørende for om en handling skal anses som fusk. I punkt 16.4.4.3 i proposisjonen har departementet imidlertid foreslått enkelte føringer for hva som kan reguleres som fusk framover. Føringene innebærer at gjenbruk av eget arbeid som ikke har gitt uttelling i form at studiepoeng eller rett til å gå opp til eksamen, ikke kan anses som fusk. Dersom Stortinget gir sin tilslutning til disse føringene, vil de utgjøre begrensninger for hva institusjonene kan ha regler om i sine eksamensreglement framover når det gjelder gjenbruk av eget arbeid.

Dersom fusk skal defineres i loven, mener jeg at det bør gjøres helt overordnet og at det bør tas utgangspunkt i dommen fra Høyesterett i Rt. 2015 s. 995. Fusk kan i så fall defineres slik: «Med fusk menes handlinger som er i strid med institusjonens regler for den aktuelle eksamen eller obligatoriske aktiviteten og som kan ha gitt studenten en uberettiget fordel». En slik definisjon angir på et overordnet nivå hva fusk er, samtidig som det er klart at det er den enkelte institusjon som bestemmer hvilke regler som skal gjelde for den enkelte eksamen eller obligatoriske aktivitet. Dersom en slik definisjon skal tas inn i loven, kan definisjonen over tas inn som nytt andre punktum i lovforslagets § 12-2 andre ledd.

Se ellers begrunnelsen for å ikke definere fusk nærmere i loven i punkt 16.4.4.3 i proposisjonen. Se også høringsinnspill til komiteen om dette fra Universitets- og høyskolerådet (UHR).

Jeg ser at det er en utfordring at det er ulike oppfatninger i sektor om hva som bør anses som fusk. I proposisjonen er det understreket at departementet forventer at institusjonene selv tar et ansvar for å samordne seg. Departementet har også vurdert hvilke tiltak som kan legge bedre til rette for lik praksis og samordning i fuskesaker, og har drøftet dette spørsmålet med Universitets- og høyskolerådet (UHR). Etter departementets vurdering kan informasjonsdeling om forvaltningspraksis og arenaer for erfaringsdeling være egnet til å bidra til bedre samordning på et felt som er under stadig utvikling. Departementet har derfor bedt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), i samråd med UHR og andre aktører i sektoren, vurdere hvordan det kan legges til rette for bedre informasjon og erfaringsdeling når det gjelder fusk. Se punkt 16.4.4.3.

Jeg ser at bruken av uttrykket «fusk» i loven kan gi inntrykk av at handlingen må være klanderverdig eller alvorlig. For å få tydeligere fram at fusk bare er et koblingsord som viser til brudd på institusjonens regler, kan et alternativ til å definere fusk i loven, være å erstatte uttrykket «fusk» med en mer konkret beskrivelse. I så fall kan overskriften og andre ledd i lovforslagets § 12-4 endres slik:

§ 12-4 Uredelig opptreden og fusk *brudd på regler for eksamen mv.*

Dersom en student ved uredelig opptreden forsettlig eller grovt uaktsomt har skaffet seg adgang til eksamen eller obligatoriske aktiviteter, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres.

Dersom en student ~~forsettlig har forsøkt å fuske eller~~ forsettlig eller grovt uaktsomt har ~~fusk~~et i forbindelse med gjennomføringen av *handlet i strid med reglene som er fastsatt for en* eksamen eller *en* obligatoriske aktiviteter ~~eller forut for endelig sensur~~, kan eksamenen eller aktiviteten annulleres. *Det samme gjelder ved forsettlig forsøk på slik handling.*

[...]

Jeg gjør for øvrig oppmerksom på at det at en handling er i strid med institusjonens regler og dermed anses som fusk, ikke er ensbetydende med at det skal gis en reaksjon i form av annullering eller utestenging. For det første må selve fuskehandlingen være utført forsettlig eller grovt uaktsomt for at det skal kunne brukes reaksjoner overfor studenten, jf. lovforslagets § 12-4 andre ledd. For det andre må reaksjonen stå i et rimelig forhold til handlingen. Et slikt forholdsmessighetsprinsipp gjelder generelt både innenfor strafferetten og i forvaltningen. I punkt 16.4.4.3 i proposisjonen er det understreket at reaksjoner i fuskesaker må være forholdsmessige. Departementet peker i dette punktet på at reaksjonsbruken bør nyanseres, ikke bare ut fra graden av skyld (grov uaktsomhet eller forsett), men også ut fra hvor alvorlig fuskehandlingen er. Departementet peker på at en mindre alvorlig handling ikke bør føre til like streng reaksjon som en alvorlig fuskehandling, selv om begge handlingene er forsettlige. Departementet gir videre uttrykk for at det er forskjell på alvorlighetsgraden i å plagiere andres og eget arbeid, og at dette bør få betydning for reaksjonsfastsettelsen. Dersom Stortinget gir tilslutning til disse føringene, vil de utgjøre føringer for institusjonenes reaksjonsbruk i fuskesaker framover.

7. Komiteen ber også departementet om å foreslå en lovbestemmelse som presiserer institusjonenes ansvar for å sikre at studentene selv har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete prøvings situasjonen.

Svar:

Universiteter og høyskoler skal sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte, jf. lovforslagets § 11-6 første ledd. At institusjonene må sørge for at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete prøvings situasjonen, er en naturlig del av institusjonenes ansvar. At studentene må være gjort kjent med hvilke regler som gjelder er også understreket i proposisjonens punkt 16.4.4.3 og i merknaden til lovforslagets § 12-4 andre ledd.

Det følger av lovforslagets § 11-6 tredje ledd at institusjonene gir forskrift om gjennomføring av eksamen, vilkår for å gå opp til eksamen på nytt og for adgang til ny praksisperiode. Det følger av forvaltningsloven § 39 at en forskrift ikke kan påberopes overfor den enkelte «før den er kunngjort som fastsatt i § 38, med mindre det påvises enten at forvaltningsorganet på annen forsvarlig måte har gjort forskriften kjent for offentligheten eller for vedkommende erverv, fag, interessegruppe eller for den forskriften påberopes overfor, eller at vedkommende har fått kjennskap til forskriften». Universitetene og høyskolene har dessuten en generell veiledningsplikt etter forvaltningsloven § 11.

Jeg mener på denne bakgrunn at det er klart at institusjonene har et ansvar for å sikre at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hva som er tillatt i den konkrete

prøvingssituasjonen, og at det derfor ikke er nødvendig å regulere dette eksplisitt i loven. Dersom dette likevel skal lovfestes, kan følgende tilføyes som et nytt siste punktum i lovforslagets § 12-4 andre ledd:

Universiteter og høyskoler må sørge for at studentene har tilstrekkelig kunnskap om hvilke regler som gjelder for den aktuelle eksamenen eller obligatoriske aktiviteten.

Et alternativ kan være å ta inn den delen av tilføyelsen som gjelder eksamen i lovforslagets § 11-6 tredje ledd og den delen av tilføyelsen som gjelder obligatoriske aktiviteter i lovforslagets § 11-4 andre ledd. Dersom formålet med å regulere dette er at studenter ikke skal bli møtt med reaksjoner for brudd på regler de ikke er gjort tilstrekkelig kjent med, er det kanskje mest hensiktsmessig å regulere dette samlet i lovforslagets § 12-4 andre ledd.

Med hilsen

Sandra Borch

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortingets presidentskap
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

11. desember 2023

Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler - rettebrev

Kunnskapsdepartementet gjør herved oppmerksom på en feil i Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven) og en forespørsel om klargjøring av lovforslaget som departementet har mottatt.

Feil i omtalen av høringsinnspill fra NOKUT

På s. 85, høyre spalte, linje 16 står det at alle unntatt NOKUT var positive til forslaget om å flytte bestemmelsen om at kvalitetssikringsarbeidet skal følge ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) fra studiekvalitetsforskriften til universitets- og høyskoleloven. På linje 30 på samme side står det at NOKUT var imot forslaget. Dette er feil, og følgelig kan Stortinget også bare se bort fra departementets vurdering av NOKUTs innspill som begynner nederst i venstre spalte på s. 86. Feilen skyldes at departementet har misforstått høringsinnspillet fra NOKUT. Høringsinnspillet fra NOKUT, som begynner på linje 31 i høyre spalte på s. 85, er korrekt gjengitt, men dette høringsinnspillet gjelder forslaget om myndighet til nedleggelse av studiesteder (punkt 8.2.4.2 i proposisjonen) og ikke forslaget om lovregulering av ESG. NOKUT støtter forslaget om regulering av ESG på lovs nivå.

Forespørsel om klargjøring av lovforslaget om tredjegangsvurdering av karakter

Departementet gjør også Stortinget oppmerksom på at Sivilombudet har bedt departementet vurdere om reglene om tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik i klagesensuren bør klargjøres. Bakgrunnen for Sivilombudets anmodning er ombudets [uttalelse i sak 2023/2435](#). I uttalelsen legger Sivilombudet til grunn at studentens begrunnelse for klagen på karakter, skal være tilgjengelig ved tredjegangsvurdering. Kunnskapsdepartementet er enig i denne forståelsen og viser til at dette også framgår av forarbeidene til dagens lov, se Prop. 64 L (2017–2018) merknaden til uhl. § 5-3 sjette ledd. At all dokumentasjon skal være

tilgjengelig ved tredjegangsvurdering er også omtalt under dagens regler i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 15.11.1, og disse reglene foreslås videreført i ny lov.

At all dokumentasjon, inkludert klagers begrunnelse, skal være tilgjengelig i klagebehandling, er hovedregelen etter forvaltningsloven. Reglene om såkalt blind sensur, som er foreslått videreført i forslagets § 11-11 andre ledd andre punktum, er et unntak fra dette. Tilsvarende unntak er ikke fastsatt for tredjegangsvurdering ved vesentlig karakteravvik, som er foreslått videreført i forslagets § 11-11 tredje ledd. Dermed vil det være hovedregelen som gjelder og dette er som nevnt, omtalt i tidligere forarbeider og i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 15.11.1.

Departementet vil klargjøre denne forståelsen overfor universitetene og høyskolene. Departementet antar at det ikke er nødvendig at dette klargjøres i selve lovteksten. Hvis Stortinget likevel ønsker at dette klargjøres i lovteksten, kan en mulighet være å ta inn følgende som nytt tredje punktum i forslagets § 11-11 tredje ledd: «I den nye vurderingen gjelder ikke begrensningen i andre ledd andre punktum». Departementet understreker at det er eventuell begrunnelse som ble gitt samtidig med klagen, som skal være tilgjengelig i tredjegangsvurderingen. Studentene skal ikke få informasjon om at saken går til tredjegangsvurdering, så studenten kan ikke gis anledning til å begrunne klagen på dette tidspunktet i klagebehandlingen. Se nærmere om dette i merknaden til forslagets § 11-11 tredje ledd.

Med hilsen

Sandra Borch

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Stortingets presidentskap
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/4691-

15. januar 2024

Prop. 126 L (2022-2023) Lov om universiteter og høyskoler – rettbrev (obligatoriske aktiviteter)

Kunnskapsdepartementet har mottatt en henvendelse fra Sivilombudet med orientering om ombudets uttalelse i sak [2023/4774](#). Uttalelsen gjelder retten til å gå opp til eksamen og i hvilken grad denne retten kan begrenses gjennom at institusjonene fastsetter krav om obligatoriske aktiviteter som undervisning, kurs, arbeidskrav og praksis for å kunne gå opp til eksamen.

Sivilombudet legger i sin uttalelse til grunn at institusjonene bare kan fastsette krav om obligatoriske aktiviteter som vilkår for retten til å gå opp til eksamen dersom den obligatoriske aktiviteten gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og denne kompetansen ikke kan prøves på eksamen. Ombudet peker på at ordlyden i dagens universitets- og høyskolelov § 3-10 andre ledd er foreslått videreført i forslaget til ny lov § 11-4 andre ledd, men at omtalen i proposisjonen legger til grunn et annet innhold enn det ombudet legger til grunn som gjeldende rett. I proposisjonens punkt 15.5.4 og i merknaden til § 11-4 er det lagt opp til at institusjonene kan stille krav om obligatoriske aktiviteter dersom de gir et faglig utbytte, en vesentlig kompetanse eller en ferdighet som er nødvendig for å kunne få et fullt utbytte av undervisningen. Videre er det lagt opp til at det skal være opp til institusjonene selv å kunne kreve obligatorisk oppmøte (obligatorisk undervisning) som vilkår for å kunne gå opp til eksamen dersom de mener at deltagelse er viktig for studiekvaliteten.

Sivilombudet peker på at dersom deltagelse av hensyn til studiekvaliteten alene skal kunne settes som vilkår for å ta eksamen, vil dette være en vesentlig endring fra det som tidligere har vært uttalt som formålet med den frie eksamensretten. På denne bakgrunn ber ombudet departementet vurdere om det er grunn til å klargjøre lovforslagets hovedregel om fri eksamensrett, og hvor omfattende begrensningene i denne skal være.

Departementet vil på denne bakgrunn klargjøre overfor Stortinget at hensikten med omtalen i punkt 15.4.4 har vært å utvide institusjonens handlingsrom til å selv fastsette obligatoriske aktiviteter, inkludert krav om obligatorisk undervisning. Departementet har ikke foreslått å endre ordlyden i lovbestemmelsen fordi denne er formulert helt generelt, og ikke inneholder den begrensningen som Sivilombudet har lagt til grunn. Departementet er enig med Sivilombudet i at forarbeidene til dagens lov og juridisk litteratur, tilsier at institusjonenes adgang til å stille krav om obligatoriske aktiviteter i dag er begrenset til aktiviteter som gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen, og som ikke kan prøves på eksamen. Departementet mener imidlertid at en slik tolkning ikke bør videreføres og at institusjonene bør ha større handlingsrom til å fastsette krav om obligatorisk undervisning, jf. punkt 15.5.4 i proposisjonen.

Departementet ser at utstrakt bruk av obligatoriske krav, vil begrense muligheten til å ta eksamen som privatist. Samtidig må institusjonene ha tilstrekkelig handlingsrom for å kunne tilby høyere utdanning av høy kvalitet. Departementet mener at institusjonene er nærmest til å balansere de ulike hensynene og at vi må ha tillit til institusjonenes faglige vurderinger av hvilke krav som skal stilles for å kunne gå opp til eksamen.

Departementet vil også understreke at forslaget i § 11-4 andre ledd gir universiteter og høyskoler adgang til å gi forskrift om aktiviteter som er obligatoriske for å kunne gå opp til eksamen. Forslaget er ikke til hinder for at institusjonene fastsetter ulike krav for studenter ved insitusjonen og privatister dersom det er saklige grunner for det. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er å sikre deltagelse av hensyn til studiekvaliteten for dem som er tatt opp som studenter på studiet, kan det være saklig å unnlate å ha et tilsvarende krav for privatister ettersom disse uansett ikke deltar i undervisningen. Dersom begrunnelsen for et krav om obligatorisk undervisning er at undervisningen gir en vesentlig kompetanse som er en del av formålet med utdanningen og som ikke kan prøves på eksamen, vil derimot kravet måtte gjelde både studenter og privatister. Departementet vil klargjøre dette overfor universitetene og høyskolene dersom Stortinget legger departementets vurderinger til grunn for vedtak om ny lov.

Med hilsen

Sandra Borch

